БИБЛИОТЕКА

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 25 (12415) | 1984 чылдың январь 29, воскресенье | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 3 көп.

Орус-оол Очутович Күжүгет тудуг ажылынга ажылдаа-ла он тос чыл четкен. «Шагонартяжстрой» трестиң бедик мергежилдиг тудугжузунга чаа тургустунган бригаданы удуртурун дааскан. Бо коллектив Чаа Шагаан-Арыгның он алды аал чурттаар тудуунда ажылдап кирген.

ЧУРУКТА: О. О. Күжүгет (ортузунда) бригаданың кежигүннери-биле чугаалажып тур.

Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотозу.

СЭКП ТК-НЫҢ ПОЛИТБЮРОЗУНДА

СЭКП ТК-ның Политбюрозу эвлешкилиг хуралынга иштики болгаш даштыкы политиканың чамдык айтырыгларын чугаалашкан.

1984 чылдың январь 25-те «Правда» солунның айтырыгларынга эш Ю. В. Андроповтуң харыларында чүүлдерни Политбюро бүрүнү-биле үүлдүг деп деткээн. Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң даштыкы политиказының принципиалдыг шугумун ук харыларда бүрүнү-биле көргүскен, деп эргениң болгаш чаңгыс аай айыыл чок чоруктуң принципиниң үндезининге ядролуг чепсектерни немей бүдүрбезиниң, оларны кызыгаарлаарының болгаш кызырарының дугайында практиктиг дугуржулгаларны чедип алырынче, делегей байдалын шиитизи-биле эжиндериниче угланган улуг хемчеглериниң комплекизин ында саналдаан деп онзалап демдеглээн.

Европага бот-боттарынга бүзүрежирин болгаш айыыл чок чоруктуг быжыглаарының хемчеглериниң база чепсегленишкинни дүжүреринің талазы-биле Стокгольм конференциязынга совет делегациянын ажылының дугайында, Варшава Керээзиниң киржикчилериниң күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң Стокгольмга болган ужуражыышкынының дугайында, ол ышкаш АКШ-тың күрүне секретары-биле болгаш өске-даа чамдык даштыкы чурттарның даштыкы политика ведомстволарының удуртукчулары-биле беседаларның дугайында эш А. А. Громыконуң медээзин СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң хуралынга дыңнаан болгаш үүлдүг деп санаан.

Европа дипке тайбың дээш туржуп турар күрүнелериниң ак сеткилдиг күзелсоруун илередиринге Стокгольм конференциязы калбак арганларны ажыктан деп, Политбюро демдеглээн. Делегей байдалының дыка баксыраан амгы үе-чадазында Совет Эвилели дайын айыылын чавырылдырарының, тайбың болгаш чавырлыышкынның туруштарын быжыглаарының принципиалдыг шугумунга шынчы болбушаан, бот-боттарынга бүзүрежиишкиннің атмосферазын тургузарынче угланган чугула саналдарны бодунуң эвилелчилери-биле кады ук конференцияга идип үндүрген, ынчаарга бүзүрежиишкин атмосферазы АКШ-тың милитаристи угланыышкынының, ылаңгыя баштайгы согуушкун чедирер америк ракеталарны НАТО блоктуң чамдык чурттарының девискээринге тургузуп эгелээнинің түүнелинде дыка баксыраан. Бир эвес ядролуг чепсектиг бүгү күрүнелер, ССРЭ-ниң болгаш ооң эвилелчилериниң саналдап турары ышкаш, ядролуг чепсекти баштай ажыглавас деп хүлээлгелерни боттарынга алыр болза, бир эвес боттоттарынга удур шериг күжүн шуут ажыглавас деп Варшава Керээзиниң күрүнелериниң саналы-биле НАТО чурттары чөпшээрешкен болза, Европага болгаш бүгү делегейге бот-боттарынга бүзүрежиринің болгаш айыыл чок чоруктуң аргазы дыка бедиир ийик.

Ооң-биле чергелештир Совет Эвилели Хельсинкиниң Түнел документизинің чогуур үүлдерин хөгжүтпүшаан, шериг талазы-биле бүзүрежиишкиннің дыка ханы болгаш калбак немелде хемчеглерин ажылдап кылырынга белен. Бир эвес Стокгольм конференциязының бүгү киржикчилери онза харыысалгалыг чоруктуг болгаш ажыл-ишчи чугаалажыышкыннарга политиктиг тура-соруктуг көргүзер болза, ук конференция Европаның улустарының, калбак хөй-ниити бөлүктериниң ооң-биле холбап турар идегелин шынзыдып шыдаар. Барының чүктүн чурттары үре-түңнелдиг ажылче, ёзулуг чугаалажыышкыннарже чүткүп турар бе, турбас бе дээрзин үе көргүзе бээр.

Партияның төп органнарынга бо чылын шиитпирлеп көөр ужурлуг партия, күрүне болгаш ажыл-ажыл тургузуушкинуп, идеология болгаш даштыкы политика талазы-биле кол айтырыгларны СЭКП ТК-ның Политбюрозу эрткен чылда ажылдың түүнелдерин барымдаалап доктааткан. Ол талазы-биле, ылаңгыя, ажыл-агый механизмин сайзыраңгайжыдарынга, экономика хөгжүлдезиниң быраларын болгаш идиг беришкиннерин чогумчударынга, ажыл-агый болгаш социал хөгжүлдезиниң комплекстиг программаларын боттандырарынга, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезиниң айтырыгларынга, партия эге организацияларының ажылының деңнелин бедиринге, бистиң политиктиг системавыстың янзы-бүрү звеноларының ажыл-чорудулгазынга, корум-чурумну болгаш сагылга-чурумну быжыглаарынга онзагай кичээнгейни салып турар. Кадрларны шилиириниң, хуваарының болгаш кижизидериниң, оларның харыысалгазын бедиринің, ажылдың стилин болгаш методтарын сайзыраңгайжыдарының, партия директивларын херек кылында күүседирин организастаарының, оларны амыдыралга боттандырарын контрольдаарын күштелдириниң айтырыглары СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң болгаш ТК-ның Секретариадының доктаамал сагыш салыышкынынга турар.

Израильдің коммунистиг партиязының ТК-зының чиңгине секретары М. Вильнер баштаан ИКП-ниң делегациязы-биле СЭКП ТК-га болган ужуражыышкынның дугайында эштер К. У. Черненконуң болгаш Б. Н. Пономарёвтуң информациязын Политбюро дыңнаан.

СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң хуралынга партия болгаш күрүне амыдыралының оске-даа чамдык айтырыгларын чугаалашкан болгаш ол талазы-биле шиитпирлерни хүлээп алган.

ЧААА СОРУЛГАЛАРНЫ ТОДАРАТКАН

СЭКП-ни, ооң леннинчи Төп Комитедин долгандыр кан дег быжыг сырый каттыжыышкынның байдалынга партияның отчёт-соңгулдалыг XXV Москва хоорай конференциязы январь 27-де Эвилелдер бажыңының Колониалыг залынга ажыттынган болгаш ажылын дүүн доосканн.

Президиумга эштер **Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачёв, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков** чедип келирге оларны чыылганнар үргулчүлелдиг адыш часкаашкыны-биле уткаан. Партия, совет болгаш хөй-ниити организацияларының төлээлекчилери, партияның, Октябрь революциязының, Адачурттуң Улуг дайынының хоочуннары, бүдүрүлгениң мурнакчылары болгаш чаартыкчылары, эртем болгаш культураның ажылдакчылары, шериг начальниктери база президиумга олурган.

Хүндүлүг президиумну СЭКП ТК-ның Политбюрозу составтыг кылдыр бедик көдүрлүүшкүн-биле делегаттар соңгаан.

Партияның Москва хоорай комитединиң отчёттуг иletкелин СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП-ниң Москва хоорай комитединиң бирги секретары **В. В. Гришин** кылган.

Партияның XXVI съездизинің, СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.), июнь болгаш декабрь (1983 ч.) Пленумнарының шиитпирлери массаларның политиктиг болгаш куш-ажылчы идепкейлиин бедидиринің күүлүг быразы болуп, совет ниитилелдің амыдыралының бүгүлү адырларынга улуг чедишкиннерни хандырган деп, илеткелчи онзалап демдеглээн. Партияның леннинчи угланыышкынын, СЭКП Төп Комитединиң, эш Ю. В. Андропов баштаан ТК-ның Политбюрозунуң хөй талалыг чаагай үре-түңнелдиг ажылчорудулгазын коммунистер, бүгү ажылчы чоннар изиниби-биле деткип турар.

Партияның Москва хоорай конференциязы найысылаадың коммунистериниң, бүгү ажылчы чоннарының мурнунга салдынган чаа-чаа сорулгаларны тодаргайлаан.

(СЭТА).

ЧОННУҢ КҮЗЕЛ-СОРУУН ИЛЕРГЕЙЛЕВИШААН

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттарны бүрүткээри эгелээн

Бүгү чоннуң политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга чуртта калбарган соңгулда кампаниязы чугула чаа үе-чадазынче кирген. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң болгаш Националдар Совединиң депутаттарынга кандидаттарны бүрүткээрин соңгулда округтарының комиссиялары январь 28-те эгелээн. Чурттуң күрүне эрге-чагыргазының дээди органының депутаттарынга баштайгы кандидаттарны — Төрээн чурттуң төлептиг ооларын болгаш кыстарын Москвага болгаш өске-даа хоорайларга бүрүткээн.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Ю. В. Андропов ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидады кылдыр ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиге соңгулдалар талазы-биле Москва хоорайның Пролетар соңгулда округунга бүрүткедиринге чөпшээрелин берген дугайында ол соңгулда округунга хамаарышкан найысылалдың Пролетар болгаш Жданов районнарының ажылчы чоннары округтарының соңгулда комиссийларынга парлалгага үнген ажык чагаадан сагыш-сеткилдің кайгамчык улуг ханыышкыны-биле билип алганнар. Округтуң девискээринде заводтарның, тудугларның, албан черлериниң, организацияларның болгаш өөредилге черлериниң коллективтери ол чөпшээрел дээш Юрий Владимировичиге өөрүп четтиргенин илергейлеп турар. Коммунистиг партияның иштики болгаш даштыкы политиказын, СЭКП-ниң леннинчи Төп Комитединиң, Политбюроның тодаргай сорулгалыг, чаагай үре-түңнелдиг ажыл-чорудулгазын ол коллективтер бүрүнү-биле деткип турар.

Пролетар соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралы байырлыг байдалга болуп эрткен. Комиссияның даргазы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры — И. А. Лихачев аттыг автозаводтуң слесары В. С. Павловский хуралды ажыткан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга найысылалдың Пролетар соңгулда округунуң талазы-биле кандидат кылдыр бүрүткедиринге Юрий Владимирович Андропов берген дугайында округтарның соңгулда комиссияларынга ажык чагаадан билип алдывыс. Лениниң улуг хөрээ дээш, коммунистиг идеяларның тиилелгези дээш могаг-шылаг чок болгаш бердинген демиселчи Юрий Владимировичиниң бүгү совет кижилер билир. Партияның шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынга ол бодунуң бүгү күжүн, билинн болгаш дуржулгазын берип турар деп, В. С. Павловский чугаалаан.

Коммунистер, бүгү ажылчы чоннар, даштыкыда бистиң өөнүктеривис эш Ю. В. Андроповтуң леннинчи хевирниң шылгаранга удуртукчузу кылдыр санап турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга Пролетар соңгулда округунуң талазы-биле кандидат кылдыр бүрүткедиринге Юрий Владимировичиниң чөпшээрешкенин бедик алдар болгаш улуг идегел кылдыр санап турар бис деп, соңгулда комиссиязының даргазы демдеглээн. Округтуң ажылчы чоннары СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң шиитпирлеринге ажылхерек-биле харыылавышаан, чылдың планныг даалгаларын хуусаа бетинде күүседир, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн пландан ажыр бедидер, продукцияның ботүнезин немей чиигедир дээш социалистиг чарышты уламна калбартырынга бүрүн шиитпирлиг.

Ооң дараазында И. А. Лихачев аттыг автозаводтуң кан болгаш оңнуг демир шуткуп кудар цегиниң ажылчыны В. А. Седоваяга сөс берген. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга Пролетар соңгулда округунуң талазы-биле кандидат кылдыр эш Ю. В. Андроповту бүрүткээр дугайында ол санал киирген.

Эзт үлетпүрүнүң Москва бүдүрүлге каттыжыышкынының профэвилел комитединиң даргазы Л. Ф. Баранова, Күрүнениң бирги подшипник заводунуң ажылчыны А. Ф. Егорова, РСФСР-ниң школаларының эртемшинчилел институдунуң директору В. Ф. Кривошеев, СЭКП-ниң Пролетар райкомунуң бирги секретары А. Ф. Корчагин олар ол саналды изин-биле деткээннер.

Эвилел Совединиге соңгулдалар талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиге депутатка Пролетар соңгулда округунуң талазы-биле кандидат кылдыр СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **Юрий Владимирович Андроповту** бүрүткээр дугайында доктаалды бир үн-биле хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиге соңгулдалар талазы-биле Баку—Лениниск соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязы ол округтан депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы **Гейдар Алиевич Алиевти** бүрүткээн.

Воронеж областың Россошанскиниң соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Виталий Иванович Воротниковту** ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга ол округтан кандидат кылдыр бүрүткээн.

Округтуң соңгулда комиссиязы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары **Михаил Сергеевич Горбачевту** Ставрополь крайның Ипатово соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Соведиге депутаттың кандидадынга бүрүткээн.

Москваның Перово соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралы болган. Комиссия СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, партияның Москва хоорай комитединиң бирги секретары **Виктор Васильевич Гришинни** ол округтан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадының кандидадынга бүрүткээн.

Белоруссияның найысылалынга округтуң соңгулда комиссиязы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бирги оралакчызы, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри **Андрей Андреевич Громыкону** ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга Минск-Москва соңгулда округундан кандидат кылдыр бүрүткээн.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, Казахстанның компартиязының ТК-зының бирги секретары **Динмухамед Ахмедович Кунаев** округтуң соңгулда комиссиязының хуралынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиге депутаттың кандидады кылдыр Алма-Атаның соңгулда округундан бүрүткеткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиге соңгулдалар талазы-биле Ленинград хоорайның соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралы болган. СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары **Григорий Васильевич Романовту** ол округтан депутаттың кандидады кылдыр бүрүткээрин комиссия доктааткан.

Ростов областың ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиге соңгулдалар талазы-биле Шахтаның соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязы СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның чанында Партийжи контроль комитединиң даргазы **Михаил Сергеевич Соломенцевти** ол округтан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиге депутаттың кандидадынга бүрүткээн.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиге соңгулдалар талазы-биле Москва хоорайның соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралынга ол округтан депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Даргазы **Николай Александрович Тихоновту** бүрүткээн.

Москваның Кунцево соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиге депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң камгалал министри, Совет Эвилелиниң Маршалы **Димитрий Федорович Устиновту** округтуң соңгулда комиссиязы бүрүткээн.

Москвага округ соңгулда комиссиязы Куйбышевтиң соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга кандидат кылдыр СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары **Константин Устинович Черненкону** бүрүткээн.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, Украинаның компартиязының ТК-зының бирги секретары **Владимир Васильевич Щербицкий** округ соңгулда комиссиязының Киевке болган хуралынга Ленинск соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга кандидат кылдыр бүрүткеттирген.

«Зеленоград тудугнуң» № 111 тудуг эргелелиниң комплекстиг бригадазының бригадири, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Николай Анатольевич Злобинни**, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының президентизи **Анатолий Петрович Александровту**, Москваның № 79 поликлиниказының терапевт салбырының эргелекчизи **Людмила Павловна Шурыгинаны**, Москваның метро тудуунуң № 8 тудуг-монтаж эргелелиниң чер өрүмнекчилериниң бригадири, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Александр Сергеевич Сухановту**, Москва областа «Коммунарка» деп күрүнениң уксаажыдылга заводунуң машина-биле инек саар мастери, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Мария Сергеевна Громованы**, Ленинградта «Киров заводу» деп каттыжыышкынның слесарь-эптекчилер бригадири, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Иван Васильевич Захаровту**, «Ставропольнефтегаз» бүдүрүлге каттыжыышкынының Будёновскиде чер өрүмнээр ажылдар эргелелиниң өрүмнекчизи **Геннадий Николаевич Добрынинни**, Воронежте «Электросигнал» деп бүдүрүлге каттыжыышкынының слесарь-эптекчизи **Нина Митрофановна Боеваны**, «Ростсельмаш» бүдүрүлге каттыжыышкынының демир чондурукчузу, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Петр Контратьевич Колесниковту** ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр округтарының соңгулда комиссияларының хуралдарынга бүрүткээн.

Ол ышкаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр «Нефтилиг Даштарның» өрүмнээр ажылдарының далай эргелелиниң өрүмнекчизи — **Гусейн Рустам оглы Ибрагимовту**, Минскиниң автомобиль заводунуң дарганчы - штамповщиги — Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Евгений Александрович Шулякты**, Алма-Атаның Ю. А. Гагарин аттыг бүдүрүлге даараныла каттыжыышкынының даараныкчы-моторизи — **Гульнара Оразбековна Диханбаеваны**, Целиноград областа Амангельды аттыг совхозтуң механизатору — **Наталья Владимировна Геллерттиі**, Украин ССР-ниң Эртемнер академиязының президентизи — **Борис Евгеньевич Патонну**, Донецк областа «Артёмуголь» бүдүрүлге каттыжыышкынының В. И. Ленин аттыг шахтазының забойщиги — **Александр Григорьевич Хворостянны** ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр бүрүткээн.

(СЭТА).

ЛЕНИНГРАДЧЫЛАРНЫҢ МААДЫРЛЫГ ЧОРУУ

Хоорайны дайзынның бүзээлзэшкининден бүрүн хостаанының 40 чылынга болгаш Ленинград обласка Октябрь Революциязы орденни тыпсырынга тураскааткан байырлыг хурал Ленинградка болган

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). Ленинградчыларның өлүм чок маадырлыг чоруунуң дугайын Ада-чурттуң Улуг дайынының төөгүзүнде алдын үжүктер-биле киир бижээн. Лениниң хоорайының тос чүс хүннүг камгалалы — социалистиг тургузугнуң өндүр улуг амыдыралчы күжүн бадыткаан, Коммунистиг партияга кижизиттирген совет кижи чүүү-даа кылып шыдаарын бүгү делегейге көргүскен эрес-маадырлыг болгаш быжыг туруштуг чоруктуң төөгүлүг болуушкунудур.

Январь 27-де СЭКП Ленинград область болгаш хоорай комитеттериниң, улус депутаттарының область болгаш хоорай Советтериниң ажылчы чоннарының, Ленинград гарнизонунуң дайынчыларының төлээлекчилери-биле кады дайзынның бүзээлзэшкининден хоорайны бүрүү-биле хостаанының 40 чыл болганына база Ленинград обласка Октябрь Революциязы орденни тыпсырынга тураскааткан байырлыг хуралы болган.

Президиумда — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары Г. В. Романов, партия обкомунуң бюро кежигүннери СЭКП Ленинград обкомунуң секретарьлары. База-да ында — маадыр-хоорайларның байырлалга келген делегациялары. Нева шивээзиниң камгалакчылары, шериг начальниктери, партияның, дайынның болгаш күш-ажылдың хоочуннары, социалистиг чарыштың мурнакчылары, эртемниң болгаш культураның ажылдакчылары, Совет Армияның болгаш Флоттуң дайынчылары, хөй-ниитиниң төлээлекчилери.

Хүндүлүг президиумга СЭКП-ниң леннинчи ТК-зының Политбюро составын сорук киришкин-биле соңгаан.

СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары **Г. В. Романов** чүве чугаалаарга, чыылганнар ону чылыы-биле уткаанар.

Ол партия Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш Совет чазактың өөмнээзинден бүгү леннинградчыларга төөгүлүг хүн — Ленинград чоогунга гитлержи аг-шериглерни бүрүнү-биле чылчаа шапканындан бээр дөртен чыл болганы-биле холбаштыр изиг байыр чедирген.

Лениниң хоорайының камгалакчылары, силерге шуптунарга, бүзээлеттиргеи, хоорайга чурттап болгаш демисежип турган бүгү кижилерге, ону катап тудуп тургускаш, бөгүн ооң алдар-адын улам улаттырып турар гитлерге, Ада-чурттуң Улуг дайынының эң идепкейлиг киржикчилериниң бирээзи, партия Төп Комитединиң Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Юрий Владимирович Андропов чүректің ханызындан изиг байыры чедирген деп оратор чугаалаан. Питержи-ленинградчыларның кайгамчык чаагай чаңчылдары, кадыг-дошкун дайын чылдарында оларның эрес-дидим чоруу, угаан-медерелиниң күштүг мөзүлүү болгаш патриотизми Октябрьның идеяларына, Лениниң чагыгларына, партияның хөрээнге кызыгаар чоокна бердинишкининиң үлегер-чижээ болурун силерге дамчыдарын Юрий Владимирович дилээн.

Силериниң амыдыралыңарга болгаш ажыл-чорудулганарга Юрий Владимирович Андроповтуң эң эки үүлдерни күзээнин хүлээп ап көрүңер, эргим эштер!

Ада-чурттуң Улуг дайынының болуушкуннары бистен улам-на ырап бар чоруур. 1945 чылдың тиилелгелиг майында тура дүшпейи чедирген чидириглериниң ажыг-шүжүүн-даа, тиилелгелиг тулчуушкуннарының улуг тиилелгелерин-даа чылдар балап шыдавас.

Тиилелгениң тургузукчузу улуг совет улус бүгү делегейге революстуг быжыг туруштуг, идея талазы-биле сырый каттыжыышкыны, демир дег тура-соруктуг болгаш массалыг маадырлыг чоруктуг көргүскен. Бистің тиилелгевис дүрүм ёзугаар болдуган, чүге дээрге, тулчуушкуннарга совет ниитилелдің шылгаттынган, канаттынган политиктиг баштынчызы — Коммунистиг партия агрессорга улуг демиселди баштап турган!

Ындыг түңнелдерни бадыткаан эң-не шылгаранга маадырлыг чоруктарның бирээзи Ленинградтың деңнээр чүве чок камгалалы боон турар. Невада хоорайны эжелеп алырын гитлержи командылал чери онза ужур-дузалыг болур деп санап турган. Ооң дүжери-биле эжелекчилериниң чүгле стратегтиг эвес, харын база политиктиг чугула планнарын ол холбаштыр көрүп турган. Олар пролетар революциязының төрүттүнген кавайын чер кырындан шуут узуткаарын, ооң чурттакчыларын кыра шаварын болгаш ооң-биле Октябрьның Төрээн чуртунга дедир эгиттинмес моральдыг аштырыышкынны таварыштырарын күзеп турган.

Лениниң хоорайы дээш тулчуушкун үш чыл ажыр үргулчүлээн. Ленинград үш чыл ажыг үе иштинде дайынчы хоорай, фронт-хоорай боон турган. Ооң чурттакчыларынга өлүм минута бүрүзүнде кыжаныр турган. Одар Улуг черден одура кестирген турза-даа, демисежип турганнар. Төрээн чурт Ленинград-биле кады тулчуп турган.

Ленинград дээш тулчуушкуннуң киржикчилериниң, дайын хоочуннарының, Адачурттуң мурнунга бодунуң ыдыктыг хүлээлгезин күүседкен бүгү кижилериниң маадырлыг хөрээн Төрээн чурт бедии-биле үнелеп турар. Хоорайның камгалалының өзээ, дайзынга ойтур шавыышкын бээриниң кол күжү — Ленинградтың партия организациязы боон турган. Фашистиг аг-шериглерге удур маадырлыг демиселдиг бүгү үе-чадаларынга ооң аажок улуг мобилизакчы ролюн Г. В. Романов онзалап демдеглээн.

Октябрьның кавайын бүгү чурт, бүгү республикаларның, бистің улуг Төрээн чуртувустуң бүгү нацияларының болгаш биче улустарының оолдар, кыстары камгалашкан.

Ленинградчылар чүгле дайынчы эвес, харын куш-ажылчы эрес-маадырлыг хөрөктери дээш бүгү чурт-биле кады дүрүм ёзугаар чоргаарланыр эргелиг. Дайын соңгулдеги беш чылдарның түс бүрүзү хоорайның болгаш областың ажылчы чоннарынга, бүгү совет кижилерге ышкаш, чаа базым, өзүлденің чаа чадазы боон турган.

Ленинград области Октябрь Революциязы орден-биле шаңнаар дугайында СССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыын бөгүн солуннарда парлаан. Ол болза Ленинград чоогунга фашистерни чылча шапкан кижилерге, хоорайларны болгаш чурттакчылыг черлерни, төөгүнүң чок дээн турескаалдарын болгаш архитектура ансамбльдерин боттарының холу-биле катап тургускан кижилерге, бөгүн мында заводларны тудуп, черни тарып, металл эвилдирип, дүжүт өстүрүп, малдың продуктулуг чоруун бедидип турар кижилерге төлептиг шаңнал болур.

Дал ортузунда алдар-сураглыг «Аврора» крейсериниң дүрзүзүн сиилбээн орден-биле Ленинград области шаңнааны-биле холбаштыр чүректің ханызындан изиг байыр чедириңкинни хүлээп ап көрүңер!

Невада хоорайның дадайже эжиинде эзлчет чок хайгааралды алдарлыг хоорайшивээ Кронштадт каш-каш чүс чыл дургузунда боттандырып келген. Төрээн чуртуң мурнунга революсчу,

(Уланчызы 2-ги арында).

ЛЕНИНГРАДЧЫЛАРНЫҢ МААДЫРЛЫГ ЧОРУУ

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

дайынчы болгаш күш-ажылчы ачы-хавыалары дээш база Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында дайынның бүзээлээшкининден Ленинградты бүрүн хостаанының 40 чылы-биле холбаштыр Кронштадт Кызыл Сыддыс орден-биле шаңнаттырган.

Оратор бедик шаңнал-биле холбаштыр орденниг Кронштадтка изиг байыр чедирген болгаш Төрээн чурттуң алдары дээш чаа-чаа чедишкиннерни кронштадтчыларга күзээн.

Ооң соонда ол экономиканы, эртемни болгаш культураны хөгжүдер талазы-биле Коммунистиг партияның, Совет күрүнениң ленинградчыларының мурнунда салып турар сорулгаларынга делгереңгей доктааган.

Ленинградтың болгаш областың ажылчы чоннары бо беш чылдың үш чылының онаалдаларын чедишкинниг күүсеткеннер. Ооң-биле чергелештир бүгү улустуң мурнунда ооң-даа харысалгалыг ажыл-херектер, ооң-даа нарын сорулгалар туруп турар. Оларны СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң доктаалында, эш Ю. В. Андроповтуң чугаазында тодараткан. Чедип алган чедишкиннерге даянган ук айтышкыннар бистің планнарывыстың боттуунга, оларны ыяап-ла күүседип болурунга коммунистерниң, бүгү совет кижилериң бүзүрелин быжыглап турар. А аңаа, хамыктың мурнунда, чедип алган темпилерни, ажыл-херектерде ниити эки үүлдерни чидирбези чугула.

Ленинградтың экономиказының эртем-техниктиг күүзүн улам долу ажыглаары ук сорулгаларны шиитпирлээринге чагыткан турар ужурлуг. Нарын онаалдаларны күүседирин партия ленинградчыларга чаңгыс эвес удаа дагзып, бүзүрел келген, олар ук онаалдаларны алдарлыы-биле күүседип келгеннер. Он ийги беш чылда чурттуң ажыглап эгелээри ажыл-агый механизмин чогумчалыг болдуларынга идиг болур улуг хемчээлдиг экономиктиг шенелделерни чорударын, бөгүн Невада хоорайның хөй-хөй күш-ажылчы коллективтеринге дааскан. Ол-даа ажыл партийжи ёзу-биле, күрүне ёзузу-биле чоруттунган турар дээрзинге бүзүрээр бис.

Ооң ыңай Г. В. Романов амгы ажыл-херектерге, ажыглаттынмаан курлавырларга кичээнгейни мөөңнээн. Ындыг курлавырлар үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинде, капитал тудугда болгаш транспортта, амыдырал хандырылгазында эвээш эвес.

Эртем-техниктиг революцияның байдалдарында ниитилел күш-ажылының камналгазы улам улуг ужур-дузалыг бооп турар.

Бөгүн бедик түңнелдерни чүгле чаа фондуларны ажыглалга киирериниң ачызы-биле эвес, а эң кол үүл — ажылдап турар күүлерни улам эки ажыглаарының, дериг-херекселдериң эзлчеглиг болурунуң коэффициентизин бедидериниң, улус ажыл-агыйынга ажыглаан рубль бүрүзүнүң, тонна металл, одаар үүл, цемент, чемишчидилге бүрүзүнүң эгидилгезин улгаттырганының күсели-биле чедип алыры эң-не чугула.

Совет улустуң алдарлыг дайынчы, революсчу болгаш күш-ажылчы чаңчылдарын хөгжүтүүшаан, Маадыр-хоорай Ленинградтың болгаш ийи дакпыр орденниг Ленинград областының ажылчы чоннары ленинчи партияның XXVI съездининиң шиитпирлерин боттандырары дээш төлептиг үлүүн киирер боор деп, партия Төп Комитеди бүзүреп тур!

Г. В. Романов ооң ыңай делегей байдалының чамдык айтырыгларынга доктааган. Каш хонук бурунгаар парлалгага үнген «Правда» солуннуң айтырыгларынга харыыларынга эш Ю. В. Андропов америк администрацияның бистің-биле чугаалажылышкыннарны күш дегеп чорудар семээшкиннеринге чогуур харыыны бербишаан, тайбың-ны болгаш делегейге айыыл чок чорукту быжыглаарынче угланган совет сапалдарның болгаш инициативаларның калбак комплекизи амдаа куштүг бооп турарын база катап айыткан.

Ленинниң партиязы акыдуңма партиялар-биле, дайын айыылынга удур демисселчилер-биле моон соңгаар-даа эп-сеткил каттыштырылгазын соксаал чок быжыглаар, амгы болгаш келир салгалдарның амыдырал-чуртталгазын камгалаарынга бүгү үүлдерни кылыр. Ооң-биле кады бис дайын айыылы чайлаттынмаан деп чүвени утпас, уттур эргевис-даа чок. Ынчангаш партия Төп Комитединиң, Совет чазактың, бүгү чонуң доктаамал сагыш салыышкыннарының бирээзи — бистің Төрээн чурттувустуң камгаланыр күүсүн-күжүн улам быжыглаары болур.

Ленинградты дайзының бүзээлээшкининден Ленинградтың бүрүн-биле хосталганының алдарлыг 40 чылын хоорайның болгаш областың коммунистери, бүгү ажылчы чоннары политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрлүүшкүнүн, партияның XXVI съездининиң, СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин боттандырар дээш идепкейлиг демисселдің байдалынга уткуп турар. Олар моон-даа соңгаар планнарны чедишкиниг күүседир дээш бүгү күжүн үндүрерин Л. Н. Зайков бүзүреткен.

Ленинград камгалалының маадырлыг хүннериниң дугайында сактыышкыннарын «Киров заводу» каттыжыышкынның вальцовщиги, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **И. Я. Прокофьев**, Совет Эвилелиниң ийи дакпыр Маадыры авиацияның халашкан генерал-майору, дайынчы ужудукчу чораан **В. И. Раков** олар чугаалаан.

Тосна районунуң «Детскосельский» совхозунуң ногаажылар бригадири **В. Р. Паршина**, генерал-майор **Ю. М. Сергеев** олар дөртен чыл мурнунда дөңзөр үүл чок эрес-дидим болгаш маадырлыг чорукту кылгаш, Ленинниң хоорайын камгалап алганнар дугайында сактыышкын улустуң сеткил-сагыжынга неззде артар деп чугаалааннар.

Алдарлыг юбилей-биле болгаш Ленинград областы Төрээн чурттуң бедик шаңналы-биле шаңнаанын холбаштыр чүректің хаңызындан байыр чедиришкинин Моссоветтиң күүскомунуң даргазының оралакчызы **А. Е. Бирюков** дамчыткан.

Хуралга чүве чугаалаанпар Ленинград чоогунга тиилелге болза Ада-чурттуң Улуг дайынының эң-не маадырлыг арыннарының бирээзи болур деп демдеглээннер. Невада шивээ дээш тулчуушкун фашизмниң шериг машиназын түүлунга чедир узуткаарының оруунга чугула үе-чада болган. Ленинград чоогунга тиилелгеге бүгү чурт чоргаарланган. Ленинниң хоорайының маадырлыг чоруун Төрээн чурт бедиибиле үнелеп, аңаа Маадыр-хоорай деп бедик атты тыыскан.

Совет улус дайынының ужжук-халаптарын боду көрген болгаш тайбың-ның, улустар аразынга найыралдың идеалдарынга кызыгаар чок бердинген. Чогум-на харын ынчангаш бистің Төрээн чуртувустуң хамааты бүрүзү партияның болгаш Совет күрүнениң тайбыңга ынак политиказын чаңгыс эп-сеткил-биле, изин-биле деткип турар. Боо-чепсектерни эндере бүдүрериң кыңчыктырбас талазы-биле эш Ю. В. Андроповтуң «Правда» солуннуң айтырыгларынга харыызынга чугаалаан тодаргай саналдарын совет кижилер түрээниң хаңызындан төпсүнүп хүлээп алган.

Байырлыг хуралдың киржикчилери СЭКП Төп Комитединге, эш Ю. В. Андроповка байырлыг чагааны көдүрүүшкүн-биле хүлээп алган.

* * *

Ленинградтың маадырлыг камгалалының үезинде мөчээн дайынчыларның болгаш хоорайжыларның акы-дуңма хөөрү — Пискарёвтуң мемориалдыг чевээнге муң-муң ленинградчылар дүүн келген. Ие—Төрээн чурт монументизинге веноктар салыының байырлалдыг ёзулады маңаа болган. Аңаа Г. В. Романов, Ленинградтың болгаш Ленинград областың партия, совет ажылдакчылары, Ленинниң хоорайы үзүн тулчуушкунуң хоочуннары, дайынчылар, маадыр хоорайның байырлалга келген делегациялары киришкен.

Ленинградтың кежээки дээринге, дөртен чыл мурнунда төөгүлүг салют-биле чаржалашкан ышкаш, байырлал фейерверигиниң оттары чайыннанган.

Россияның бурунгу хоорайларының бирээзи Новгород немец-фашистиг эжелекчилерден хостаанының 40 чылын демдеглеп турар. Волховта ол хоорайны 1944 чылдың январьда хостажып турганнарының сагыжынга Детинец кремльдің бүзүлган ханалары, Новгород архитектуразының бүгү делегейге сураглыг үнелиг үүлдерлиг бажыңнарының бузундулары ол хевээр арткан. Араатанзыг бомбалаашкыннарның түңнелинде хоорайның 2500 бажыңнарындан чурттакчылыг 40 бажың арткан турган.

Дайынга бүрүнү-биле бузулган 15 орус хоорайларның санынга киирген болгаш бир дугаарында катап тургузар дугайында Совет чазактың 1944 чылдың сентябрьда шиитпирин ёзугаар Новгородту катап тургускан.

Ам Новгородка келген книжи бүрүзү делгем кудумчуларлыг, хөй каът бажыңнарлыг, парктарлыг, сесерликтерлиг чаагайжыды туткан чараш хоорайны көөр.

Новгородчуларның дайынчы болгаш күш-ажылчы эрес-маадырлыг чоруктары бедик шаңнал-биле — Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени-биле демдеглеттинген.

ЧУРУКТА: бистің шериглеривистің Новгородту хостаары дээш тулчуушкунну эгелээни Малый Волховец хемниң барыын талакы эриинде мемориал.

А. ОВЧИННИКОВТУҢ фотозу. СЭТА-ның фотохрониказы.

СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.)

Пленумунуң шиитпирлерин—амыдыралга

КУРЛАВЫРЛАР БАР

СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң болгаш партияның XIX область конференциязының түңнелдери база районнуң партия организациязының сорулгаларының дугайында айтырыгны СЭКП Кызыл райкомунуң ийиги пленумунга чугаалашкан.

Районнуң коммунистери болгаш ажылчы чоннары эрткен ажыл-агый чылын үре-түңнелдерлиг, көдүрлүүшкүннүг дооскан. Ооң экономиказының кол адыры — мал ажылынга специализацияны болгаш концентрацияны боттандырар, организастыг чорукту, сагылга-чурумну, харыысалганы бедидер талазы-биле партия организацияларының ап чоруткан хемчеглери көскү түңнелдерни берген.

Ону быжыглавышаан 1984 чылдың болгаш он бирги беш чылдың онаалдаларын чедишкиниг күүседири-биле ажылдың стиль болгаш методун сайзыраңгайжыдар, кадрларның харыысалгазын, күүсекчи сагылга-чурумун, үүш-ажылдың сагылга-чурумун бедидер, коллективтерге организа-чы ажылды күштелдирер, социалистиг чарыышты дээштиг организастаар, чогаадыкчы инициативаны көдүрер талазы-биле айтырыгларже пленумга илеткелчи — СЭКП райкомунуң бирги секретары К. Н. Шулуу кол кичээнгейни угландырган.

СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, аңаа эш Ю. В. Андроповтуң чугаазының текизиниде айыткан үүлдерни болгаш түңнелдерни районнуң ажылчы чоннары бүдүрүлгени улам ыңай хөгжүдер, планныг онаалдаларны күүседир талазы-биле ажылдарга тодаргай программа кылдыр хүлээп алган. Бо дугайын илеткелчи болгаш санал бергеннер: «Кара-Хаак», «Тиилелге», «Тере-Хөл» совхозтарда парткомнар секретарылары А. С. Мадыров, Ч. У. Монгуш, А. Ч. Барым, Кызылдың күш фабриказының ажылчыны В. К. Шумова, «Сукпак» совхозтуң чолаачызы В. В. Шарюшин, «Көк-Тей» совхозтуң директору Ю. А. Кривенко, өске-даа эштер демдеглээн.

Улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдериниң аргакурлавырлары бар. чоннуң идепкейи бедик дээрзин илеткелчи айыткан. Күрүнениң чедирип келген улуг дузазының ачызында районнуң экономиказы улам ыңай хөгжүдүп, планныг онаалдаларны күүседир талазы-биле ажылдарга тодаргай программа кылдыр хүлээп алган. Бо дугайын илеткелчи болгаш санал бергеннер: «Кара-Хаак», «Тиилелге», «Тере-Хөл» совхозтарда парткомнар секретарылары А. С. Мадыров, Ч. У. Монгуш, А. Ч. Барым, Кызылдың күш фабриказының ажылчыны В. К. Шумова, «Сукпак» совхозтуң чолаачызы В. В. Шарюшин, «Көк-Тей» совхозтуң директору Ю. А. Кривенко, өске-даа эштер демдеглээн.

Улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдериниң аргакурлавырлары бар. чоннуң идепкейи бедик дээрзин илеткелчи айыткан. Күрүнениң чедирип келген улуг дузазының ачызында районнуң экономиказы улам ыңай хөгжүдүп, планныг онаалдаларны күүседир талазы-биле ажылдарга тодаргай программа кылдыр хүлээп алган. Бо дугайын илеткелчи болгаш санал бергеннер: «Кара-Хаак», «Тиилелге», «Тере-Хөл» совхозтарда парткомнар секретарылары А. С. Мадыров, Ч. У. Монгуш, А. Ч. Барым, Кызылдың күш фабриказының ажылчыны В. К. Шумова, «Сукпак» совхозтуң чолаачызы В. В. Шарюшин, «Көк-Тей» совхозтуң директору Ю. А. Кривенко, өске-даа эштер демдеглээн.

Ону быжыглавышаан 1984 чылдың болгаш он бирги беш чылдың онаалдаларын чедишкиниг күүседири-биле ажылдың стиль болгаш методун сайзыраңгайжыдар, кадрларның харыысалгазын, күүсекчи сагылга-чурумун, үүш-ажылдың сагылга-чурумун бедидер, коллективтерге организа-чы ажылды күштелдирер, социалистиг чарыышты дээштиг организастаар, чогаадыкчы инициативаны көдүрер талазы-биле айтырыгларже пленумга илеткелчи — СЭКП райкомунуң бирги секретары К. Н. Шулуу кол кичээнгейни угландырган.

СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, аңаа эш Ю. В. Андроповтуң чугаазының текизиниде айыткан үүлдерни болгаш түңнелдерни районнуң ажылчы чоннары бүдүрүлгени улам ыңай хөгжүдер, планныг онаалдаларны күүседир талазы-биле ажылдарга тодаргай программа кылдыр хүлээп алган. Бо дугайын илеткелчи болгаш санал бергеннер: «Кара-Хаак», «Тиилелге», «Тере-Хөл» совхозтарда парткомнар секретарылары А. С. Мадыров, Ч. У. Монгуш, А. Ч. Барым, Кызылдың күш фабриказының ажылчыны В. К. Шумова, «Сукпак» совхозтуң чолаачызы В. В. Шарюшин, «Көк-Тей» совхозтуң директору Ю. А. Кривенко, өске-даа эштер демдеглээн.

Улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдериниң аргакурлавырлары бар. чоннуң идепкейи бедик дээрзин илеткелчи айыткан. Күрүнениң чедирип келген улуг дузазының ачызында районнуң экономиказы улам ыңай

Районнуң коммунистери болгаш ажылчы чоннары эрткен ажыл-агый чылын үре-түңнелдерлиг, көдүрлүүшкүннүг дооскан. Ооң экономиказының кол адыры — мал ажылынга специализацияны болгаш концентрацияны боттандырар, организастыг чорукту, сагылга-чурумну, харыысалганы бедидер талазы-биле партия организацияларының ап чоруткан хемчеглери көскү түңнелдерни берген.

Ону быжыглавышаан 1984 чылдың болгаш он бирги беш чылдың онаалдаларын чедишкиниг күүседири-биле ажылдың стиль болгаш методун сайзыраңгайжыдар, кадрларның харыысалгазын, күүсекчи сагылга-чурумун, үүш-ажылдың сагылга-чурумун бедидер, коллективтерге организа-чы ажылды күштелдирер, социалистиг чарыышты дээштиг организастаар, чогаадыкчы инициативаны көдүрер талазы-биле айтырыгларже пленумга илеткелчи — СЭКП райкомунуң бирги секретары К. Н. Шулуу кол кичээнгейни угландырган.

СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, аңаа эш Ю. В. Андроповтуң чугаазының текизиниде айыткан үүлдерни болгаш түңнелдерни районнуң ажылчы чоннары бүдүрүлгени улам ыңай хөгжүдер, планныг онаалдаларны күүседир талазы-биле ажылдарга тодаргай программа кылдыр хүлээп алган. Бо дугайын илеткелчи болгаш санал бергеннер: «Кара-Хаак», «Тиилелге», «Тере-Хөл» совхозтарда парткомнар секретарылары А. С. Мадыров, Ч. У. Монгуш, А. Ч. Барым, Кызылдың күш фабриказының ажылчыны В. К. Шумова, «Сукпак» совхозтуң чолаачызы В. В. Шарюшин, «Көк-Тей» совхозтуң директору Ю. А. Кривенко, өске-даа эштер демдеглээн.

Улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдериниң аргакурлавырлары бар. чоннуң идепкейи бедик дээрзин илеткелчи айыткан. Күрүнениң чедирип келген улуг дузазының ачызында районнуң экономиказы улам ыңай

БИР ДЕМНИГ ДЕТКЭЭН

8 МАРТ 4

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ХҮНҮ

Хандагайты суурнуң Культура бажыңынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң он бирги чыыжының Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Өвүрүүн № 652 соңгулда округунуң талазы-биле округтуң соңгулда комиссиязының кежигүннери, районнуң күш-ажылчы коллективтериниң төлээлекчилери округтуң соңгулда мурнунуң хуралы Суг-Аксы суурга база болган. Ук хуралды соңгулда комиссиязының даргазының оралакчызы, хойжу К. Ч. Монгуш ажыктан.

Совет демократия дугайында, районнуң бөгүнгү күш-ажылчы чедишкиниринің дугайында, СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң негелделеринге дүүштүр сүт-хөлчүлериниң сорулгаларының дугайында илеткелди райкүүском даргазы Т. Ш. Сарыглар кылган. Карл Маркс аттыг совхозтуң ажылчыларының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының хуралынга ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидадынга ПМА-ның баштаар чериниң даргазы П. А. Наумовту депшиткен деп, ол чугаалаан, ону деткиринче соңгукчуларны кыйгырган.

Сүт-Хөл район эмнелгезиниң эмчизи Ч. Б. Даваа, Алдан-Маадыр көдээ Совединиң күүскомунуң даргазы А. Ш. Доржак, ВЛКСМ райкомунуң инструктору А. Б. Монгуш болгаш өскелер-даа сес алган, депутаттың кандидады П. А. Наумов дээш бадылаашкынын оларның ажылдан турар коллективтери бээр дээрзин бүзүреткеннер.

Павел Алексеевич Наумовтан Өвүрүүн № 652 соңгулда округунга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидады кылдыр бүрүткедир чөпшээрелин бээрин дилээр деп шиитпирин дээш хуралдың киржикчилери бир үн-биле бадылаан.

Соңгукчуларга кыйгырыгны хүлээп алган болгаш депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижилерин соңгаан.

Улус депутаттарының Кызыл район Совединиң күүскомунуң даргазы М. П. Бессмертных Кызылдың Совединиң күүскомунуң даргазы А. С. Бадыргы олар боттарының тус-тус коллективтеринде күш-ажылчы байдалды чугаалавышаан, П. А. Наумовтуң кандидатуразын деткин турарын өөрүүнүң мурнундан бүзүреткеннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге Өвүрүүн № 652 соңгулда округундан депутатка кандидат кылдыр бүрүткедирин ПМА-ның баштаар чериниң даргазы **Павел Алексеевич Наумовтан** дилээр деп хуралдың протоколунда айыткан.

Депутатка кандитаттың бүзүреттирген кижилерин соңгаан болгаш бүгү соңгукчуларга кыйгырыгны ук хуралга хүлээп алган.

Өвүрүүн № 652 соңгулда округунуң соңгулда мурнунуң хуралы Сут-Хөл районнуң төвү Суг-Аксы суурга база болган. Ук хуралды соңгулда комиссиязының даргазының оралакчызы, хойжу К. Ч. Монгуш ажыктан.

Совет демократия дугайында, районнуң бөгүнгү күш-ажылчы чедишкиниринің дугайында, СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң негелделеринге дүүштүр сүт-хөлчүлериниң сорулгаларының дугайында илеткелди райкүүском даргазы Т. Ш. Сарыглар кылган. Карл Маркс аттыг совхозтуң ажылчыларының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының хуралынга ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидадынга ПМА-ның баштаар чериниң даргазы П. А. Наумовту депшиткен деп, ол чугаалаан, ону деткиринче соңгукчуларны кыйгырган.

Сүт-Хөл район эмнелгезиниң эмчизи Ч. Б. Даваа, Алдан-Маадыр көдээ Совединиң күүскомунуң даргазы А. Ш. Доржак, ВЛКСМ райкомунуң инструктору А. Б. Монгуш болгаш өскелер-даа сес алган, депутаттың кандидады П. А. Наумов дээш бадылаашкынын оларның ажылдан турар коллективтери бээр дээрзин бүзүреткеннер.

Павел Алексеевич Наумовтан Өвүрүүн № 652 соңгулда округунга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидады кылдыр бүрүткедир чөпшээрелин бээрин дилээр деп шиитпирин хуралдың киржикчилери бир үн-биле хүлээп алган.

Округтуң бүгү соңгукчуларынга кыйгырыгны хүлээп алган болгаш депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижилерин соңгаан.

Улус депутаттарының Кызыл район Совединиң күүскомунуң даргазы М. П. Бессмертных Кызылдың хуралдаар эзлынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң он бирги чыыжының Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Тандының № 654 соңгулда округунуң соңгулда мурнунуң хуралы болган.

Хуралга илеткелди улус депутаттарының район Совединиң күүскомунуң даргазы Т. С. Тюлюш кылган. Совет соңгулда системазының дугайында ол чыыларганнарга таныштырган, аңаа уткуштур районнуң ишчилериниң күш-ажылчы чедишкиннеринге доктааган. Он бирги беш чылдың үшкү чылын тандыжылар багай эвес көргүзүүлерлиг доосканын ол демдеглээн.

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг, «Коммунизмниң херели» совхозтарның ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан-хаакчылары, Бай-Хаак ортумак школазының башкылары болгаш техниктиг ажылчыннары ботларының чоокта чаа болган хуралдарынга ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң Кара-Булун сүт-бараан фермазында бригадир Ф. А. Родионованы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидадынга депшиткенни илеткелчи чугаалаан, ук коллективтериң саналын деткиринче соңгулда комиссиязының кежигүннери, үүш-ажылчы коллективтериң төлээлекчилерин кыйгырган.

«Россия» совхозта партком секретары З. З. Габеева, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң Кара-Булун сүт-бараан фермазының саанчызы Е. Д. Монгуш. Балгазын көдээ Совединиң күүскомунуң даргазы А. В. Зоров болгаш өскелер-даа ук хуралга санал бергеш, үстүнде коллективтериң ниити хуралдарының шиитпирин деткип турарын өөрүүнүң мурнундан илергейлээннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Тандының № 654 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга бүрүткедирин **Фаина Антоновна Родионовадан** дилээр деп шиитпирни хуралдың киржикчилери бир үн-биле хүлээп алган.

Округтуң бүгү соңгукчуларынга кыйгырыгны хүлээп алган болгаш депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижилерин соңгаан.

Улус депутаттарының Кызыл район Совединиң күүскомунуң даргазы М. П. Бессмертных Кызылдың № 651 көдээ соңгулда округунуң соңгулда мурнунуң хуралын ажыткан. Аңаа келгеннер — соңгулда комиссиязының кежигүннери, үүш-ажылчы коллективтериң төлээлекчилери округтуң соңгулда комиссиязының даргазы, СЭКП Кызыл райкомунуң секретары Л. А. Бедареваның илеткелин дыңнаан.

Бо чылдың март 4-те болур соңгулдаларның дугайында, аңаа белеткел ажылдарының чуртта чоруп турарының дугайында, бистің республикада ол талазы-биле ажылдың байдалының дугайында чыылганнарга ол кысказы-биле таныштырган.

СЭКП-ниң XXVI съездининиң, СЭКП ТК-ның ооң соонда болган Пленумнарының шиитпирлерин күүседир, Совет Тываның 40 чылын төлептиг уткуур дээш районнуң ишчилериниң чедишкиннери эвээш эвес. Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдедир, мал бажын өстүрер, оларның онча-менди болурун болгаш чаа төлүн камгалап алырын хандырар талазы-биле республиканга социалистиг чарыштың 1983 чылда түңнелдерин ёзугаар төп зонаның районнарындан Кызыл район тиилекчи болуп үнген, а ол-ла зонага совхозтардан — «Көк-Тей» мурнакчы болган. Ол чедишкиннер дээш район болгаш совхоз СЭКП обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл туктарын, аңна шаңналын түс-түс чаалап алган.

Бо чедишкиннерге тура дүшпейи, бо чылын улам күженишкиниг ажылдаар сорулганы районнуң көдээ ишчилери салып турарын илеткелчи чугаалаан. «Тиилелге» совхозтуң, Кызылдың күш фабриказының коллективтериниң чоокта чаа болган хуралынга доктааган. Ооң киржикчилери ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидадынга «Тиилелге» совхозтуң директору В. О. Оюнну депшиткен. Ону деткиринче чыылганнарны илеткелчи кыйгырган.

«Көк-Тей» совхозта бригадир П. Ф. Иванов, «Кара-Хаак» совхозта профком даргазы В. Х. Сагды, Чербиниң дузалал школазының башкызы Б-К. Д. Балчыйоол болгаш өскелер-даа санал бергеш, ук кандидатураны деткип турарын, он бирги беш чылдың планнарын чедишкиниг күүседир дээш шудургу ажылдаарын коллективтериниң мурнундан хүлээнгеннер.

Кызылдың № 651 көдээ соңгулда округунга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутатка кандидат кылдыр бүрүткедирин **Вадим Орамбалович Оюндан** дилээр деп шиитпир дээш хуралдың киржикчилери бир үн-биле бадылааннар.

Соңгукчуларга кыйгырыгны хүлээп алган болгаш депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижилерин ук хуралга соңгаан.

СЭКП Тожу райкомунуң хуралдаар залынга округтуң соңгулда мурнунуң хуралы болган. Ону райкүүском даргазы Т. Х. Монгуш ажыкташ, СЭКП райкомунуң секретары А. Ш. Шыырапка өөс берген.

Совет соңгулда системазының дугайында келгеннерге ол таныштырбышаан, районнуң улус ажыл-агыйында ниити байдалга доктааган. Тожунуң аччыларының, малчыннарының болгаш үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылдакчыларының эрткен чылда чедишкиннерин демдеглевишаан, СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң негелделеринге дүүштүр сорулгаларынга доктааган.

Хуралга санал бергеннер— «Май 1» совхозта партком секретары В. Т. Монгуш, Сыстыг-Хем көдээ Совединиң күүскомунуң секретары А. И. Ширинкина, «Тоора-Хем» совхозта мыыстыг бода мал бригадазының бригадири А. Ш. Амбаржы, райпонуң садыг кылдызының эргелекчизи П. А. Рогалева олар «Тиилелге» совхозтуң директору В. О. Оюнну СССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидадынга депшидер дээш саналды деткип турарын бир үн-биле дамчытканнар.

Кызылдың № 651 көдээ соңгулда округунга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидазы кылдыр бүрүткедирин **Вадим Орамбалович Оюндан** дилээрни хуралдың киржикчилери шиитпирлээн. Депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижилерин соңгаан болгаш округтуң бүгү соңгукчуларынга кыйгырыгны хүлээп алган.

СЭКП РАЙКОМНАРЫНЫҢ ПЛЕНУМНАРЫ

СЭКП Кызыл хооркомунуң пленуму дүүн болуп эрткен. СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң шиитпирлеринге, эш Ю. В. Андроповтуң Пленумга чугаазында айыткан үүлдерге болгаш түңнелдерге база партияның XIX область конференциязының шиитпирлеринге дүүштүр хоорайның партия организациязының дугайында айтырыгны аңаа чугаалашкан. Бо талазы-биле илеткелди СЭКП хооркомунуң бирги секретары Б. П. Свинцов кылган.

Пленумнуң хүлээп алган доктаалында бүдүрүлгениң ажыктының улам ыңай бедидерин, хоорайның социал-экономиктиг хөгжүлдезин дүргедириңге курлавырларны улам долу ажыглаарының хемчеглерин айтыкан.

* * *

СЭКП Барыын-Хемчик, Бин-Хем, Каа-Хем, Сут-Хөл, Таңды, Тес-Хем, Чөөн-Хемчик, Эрзин райкомнарының пленумнары дүүн болуп эрткен. СЭКП ТК-ның декабрь (1983 ч.) Пленумунуң, эш Ю. В. Андроповтуң аңаа чугаазында айыткан үүлдерге болгаш түңнелдерге база партияның XIX область конференциязының шиитпирлеринге дүүштүр районнарның партия организацияларының сорулгаларының дугайында айтырыгларны орта чугаалашкан. Чугаалашкан айтырыглар талазы-биле доктаалдарны пленумнар хүлээп алган.

Пленумнуң ажылынга СЭКП обкомунуң бюро кежигүнү, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Ч.-Д. Б. Ондар киришкен.

В. МААДЫР.

УЛУСЧУ КОНТРОЛЬДУН арны

1984 чыл январь № 1

МЕХАНИЗАЦИЯНЫ ЧӨП АЖЫГЛААР

РАЙОННУҢ совхозтарының сүт-бараан фермаларын механизастаанын болгаш мал чемнерин белеткээр техниканың байдалын улусчу контроль комитеди чоокта чаа хынап көрген. «Ак-Туруг» совхозтуң Чаш-Тал фермазында (бригадири Б. М. Шаравии) чемгерилге шөлүнүң ажылын багай эвес организастаан. Сигенни болгаш саваңны хээндектеп турар. Инек кажаазының иштинге болгаш ооң чанынга чадагай кажаага белеткээн мал чемнерин улай салырын долузубиле механизастаан. Бо ажыл-агыйның ажыглап турары мал чеми хээндектээрининң болгаш үрей салырының технологиязын үүгээр деп санаан.

«Улуг-Хая» совхозтуң Арыг-Бажы, сүт-бараан фермазында мал чемнери белеткээр цех бар, ында хээндектээн саваң-биле комбикормну холуй хайындырып турар. Фермада тургускан механизацияны багай ажыглап турары хыналдадан илерээн. № 2 кажаада инек өдээн арыглаар транспортёрну доңурганындан электри шимчедикчизи үрелген, илчирбелер үзүлген. Ферманың ажыл-ишчилери бир муң ажыг бода малды ажаап, чемгерип турар, ол берге ажыл, ындыг турбуже, совхозтуң инженерлери мал чемнерин үлей салырын механизастаарының айтыгыын шинитпирлээрин бодавайн турары четпес.

Бо-ла совхозтуң Алдыы-Шынаа фермазынга мал чемнери хайындырар херексел турган, ону мынчага чедир ылып албаан. Ооң орнунга сиген болгаш саваң хээндектээр черни тургускан. Хыналда чоруткан үүнде трактор үрелгениниң ужурундан ол ажылдавайн турган. Ынчангаш инектерге хээндектевээн сигенни, саваңны берип турар. Ферманы механизаставаан, ону кылып болурунуң бүгү-ле аргалары бар. Оода-ла мал чемнерин үлээрин механизастап ап болур. Ооң уламындан сиген, саванны чөптүг чарыгдавайн турары илерээн.

«Найырал» совхозтуң Чаа Чаа-Хөлде 400 баш инек турар механизастаттынган фермазы дериг-хереклерни багай ажыглап келген. Инек өдээ аштаар транспортёрну доңурган болгаш өске-даа дериглелерни үреп, тоймаглаан. Инек өдээ аштаар шугумну эде кылырынга 1983 чылда 10045 рубльди чарыгдаан. Ону ажыглалда киргген, ынчалза-даа кылганы шын эвес болганындан өдекти инек кажаазындан үндүрери бергедеп турар. Фермада мал чеми хайындырып бээр херексел ажылдавас, ооң орнунга сиген, саваң хээндектеп эгелээн.

Бо совхозта мал чемнери үлей салыр 6 херексел бар, ооң үүгле чаңгызы ажылдап турар. Өскелери эзлериниң ажыл-агыйжы эвес чоруундан үрелиишкинге таварышкан, ону кылырының, ажыглаарының хемчеглерин албаан.

Районда ёзулуг дериттинген мал чемнерин белеткээр цехтер ажылдавайн турар, мал чемнери белеткээр кухнялар, чемгерилге шөлдери бар. Үүгле Арыг-Бажы, Иштии-Хем фермалары саваңны малга хайындырып бээр, өскелери колдуунда чудан (далган азы оодурба холаан мал чеми) белеткээр болуп турар. Районда мал чемнери хээндектээр 27 херекселдиң үүгле тозу, мал чемнери үлеп салыр 20 дериленгиниң үүгле алдызы ажылдап турар. Үстүнде киргген чамдык сан-фактылардан алгаш көөрге, совхозтар сүт-бараан фермаларында механизацияны болгаш мал чемнери белеткээр техниканы багай ажыглап турар. Ынчангаш совхозтарның удуртукчуларынга, специалистеринге, бригадирлеринге бар механизацияны, техниканы чөптүг ажыглаар. аңаа камналга-хумагалыг болур, хол-биле кылыр ажылды чингедир, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, продукцияның бот-үнезин чингедир дээш механизацияны сүт-бараан фермаларынга калбаа-биле ажыглаар сүмелерни бергеш, айыткан четпестерни кыска хуусаада эдерин негээн.

В. ИДАМ,
Улуг-Хем районнуң улусчу контроль комитединиң даргазы.

Тыва АССР-ниң Улусчу контроль комитединде

БОДА МАЛДЫҢ БАЖЫ ЧҮГЕ КУДУЛААНЫЛ?

ЧӨӨН-ХЕМЧИК — одар-белчиир-даа, материал-техниктиг база-даа талазы-биле чоңум-на мал ажылын чедиишкиниг сайзырадырынга бир эң таарымчалыг районнарның бирээзи.

Ындыг турбуже бо районнуң агроүлетпүр каттыжыышкынының удуртукчуларының болгаш кодээ ажыл-агый эргелелиниң, совхозтарның тускай эртемниглериниң бода малдың баш санын өстүрер, продуктулуун бедидер ажылды ала чайгаарлаашкынның агымыче кииргениниң түңнелинде бо малдың баш саны, ооң продуктулуу өспейн турар.

1983 чылда районнуң совхозтары эзт бүдүрер планын чүгле 95,6 хуу, бода малдың бажын өстүрериниң онаалдазын 83,8 хуу, ооң иштинде төрүүр инектериниң бажын 95,6 хуу чедиргген. 1982 чыл-биле деңнээрге, 1983 чылда эзт бүдүрери ниитизи-биле 13,3 хуу азы 232 тонна, а бода малдың саны 174 баш кудулаан. Мындыг байдал канчап тургустунуп келгенин анализтеп көөрге, ажыл-агыйжы эвес чоруктарының үржуунган бода малдың өлүп хораары, ону оорга алзыры, чидирери болгаш ажыл-агыйның иштики хереглелинге хөйү-биле ажыглап турар болган. 1983 чылда районнуң совхозтарындан 547 баш бода өлген, 1982 чыл-биле деңнээрге чидириг 37,8 хуу өскен, азы 148 баш хөй. Ол-ла үениң дургузунда 236 баш боданы ажыл-агыйның иштики хереглелинге ажыглаан, 125 башты оорлаткан болгаш чидирген.

Бода малдың баш санын өстүрериниге бир шаптыктыг үүл болза оларның кызыраары көвүдеп турарында. Ооң чылдагааны эдержилгеге кирер инектериниң болгаш хунажыннарның баш удур белеткелин четпес чорудуп, төрээн инектериниң эдержилгезин ай-айы-биле озалдадып, тарып боозадылганы эреңгей, сула эдержилгени өзу барымдаалап чорудуп турарындан, бүдүрүкчү бугаларның ажаалда, чемгерилгезин багай чоруткананындан болуп турар. Ооң уламындан 1983 чылда районнуң совхозтары төрүүр үүс баш инекке болгаш ийи хардан өрү назылыг хунажынга онааштыр алырга үүгле 55 бызаа алган. Ол көргүзүг «Чыраа-Бажы», «Искра» совхозтарда 46, «Хөндергей» совхозта үүгле 45 болган.

Ажыл-агыйларның удуртукчулары болгаш тускай эртемниглери чаш бызааларны менди доруктуруп алыр дээш чогуур хемчеглерни албаан, улуг күжениишкинни үндүрбээннер. Ооң чылдагаанындан 1983 чылда совхозтарга төрүттүнген 1416 чаш бызааның 305 бажы азы 21,5 хуузу өлүп хораан. СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң бызааларының 32 хуузу, «Чыраа-Бажының» 23,2, «Искраның» 21,6 хуузу хораан.

1983 чылдың эгезинде совхозтарга турган 2557 баш инек болгаш төрүүр ужуурлуг хунажыннарның 1141 бажы азы 45 хуузу төл бербээн, ооң иштинден 487 башты күрүнеге саткан. Ол дээрге чыл эгезинде турган бүгү инектериниң 19 хуузу болур.

Районнуң ажыл-агыйларынга 1983 чылдың январь 1-де турган 2063 баш төрүүр улуг инээниң 885 бажы, азы 43 хуузу төрүвээн, а «Искра» совхозтуң 552 улуг инээниң 58,2 хуузу төл бербээн.

Совхозтарда малдың учёт-отчёду сандаргай. Коданнарны хар-назы, эр-кызының аайы-биле тургуспаан. Чаңгыс коданның иштинде улуг инектер, кыс дөненнер, хунажыннар, 1983 чылда төрүттүнген бызаалар, бүдүрүкчү бугалар болгаш улуг, биче назылыг шарыжыктар кады турар. Коданнарны мынчаар тургузарга зоотехниктиг дүрүмге-даа таарышпас, оларны ажаап, чемгерери-даа берге.

Районнуң чамдык совхозтарында кыс дөненнерни инектер бөлүүнче үе-шаанда шилчидер ажыл чедир тургустунмаан. Чижээ, 1984 чылдың январь 1-ниң байдалы-биле алырга «Чыраа-Бажы» совхозтуң отчёдунда 640 инек бар деп көргүскен, а херек кырында 24 дугаарлыг майыкта 750 инек бар болган. Ол болза совхозтуң бригадирлери, зоотехниктери боттарының отчёттарынга 110 баш кыс дөненни инек бөлүүнче шилчитпээнин көргүзүп турар-дыр. СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхоз 1984 чылдың январь 1-де байдал-биле отчёдунда 356 улуг инекти 24 дугаарлыг майыкка 325 баш кылдыр көргүзүп, төрүүр улуг инектериниң санын 31 башка кызырып, чажырган.

«Большевик» совхоз төрүүр инектериниң бажын чажырып, төрүүр үүс баш инекке онааштыр хөй бызаа алган кылдыр эки көргүзүг чедип алыр сорулга-биле 1980 чылда төрүттүнген 100 баш кыс дөненни шарыжыктар бөлүүнче шилчидип кажарлааннар. Ол «шарыжыктардан» совхоз 1983 чылда 53 бызааны алган. Ол-ла сорулга-биле 1984 чылда 50 кыс дөненниң назынын бичелеткен, 57 кыс дөненни шарыжыктар бөлүүнче шилчиткен. Ынчангаш ниитизи-биле 107 баш төрүүр инекти учёттан чажырган.

Районнуң совхозтарында чаа төрүттүнген бызааларны эки ажаар, чемгерер ажыл багай тургустунган. 1983 чылда «Большевик» совхозтуң бүгү 297 бызаазының 277-зинге, «Искра» совхозтуң 309 бызаазының 209-зунга дугаарлаашкын чоруттайн, эге учёттуң кандыгдаа документилерин тургуспаан болган.

Районнуң мал эмчилери малдың янзы-бүрү аарыгларын баш удур болдурбазының, аарыг малдарны чогумчалыг эмнээриниң, инектериниң кызыраар чылдагаинарын тодарадыр дээш чорудуп келген хемчеглери четпес.

Инектериниң кызыр, боозун тодарадыр тускай шинчилгелер районнуң совхозтарынга чыл бүрү чоруттунуп-даа турза, ооң түңнелдерин үндүрүп, малдың кызыраар чоруунга удур үшааанда дээштиг хемчеглер албаанындан ол шинчилгелер ажыл-агыйларга кандыгдаа ажык бербейн турар.

Малдың бажын өстүрер дугайында айтыырыгларны районнуң агроүлетпүр каттыжыышкынының чөвүлелиниге ай санында чугаалажып турза-даа, аңаа хүлээп алган шинтпирлериниң күүселдезин чедип албаан, ынчангаш мал ажылын үндезини-биле эжижидеринге ол идиг бербейн турар.

Ук айтыырыгны республиканың Улусчу контроль комитеди бодунуң хуралынга чугаалажып көрген. Айыттынган четпестерни билип тура-ла, ооң-биле эптежип, ону эдериниң талазы-биле боттуг хемчеглерни албайн келгени дээш Чөөн-Хемчик районнуң агроүлетпүр каттыжыышкынының чөвүлелиниң даргазы Д. Б. Кара-Салды районнуң кодээ ажыл-агый эргелелиниң коллоотехниги Ч. Х. Чүльдүмүң шыңгыы доңгуткан.

Айыттынган четпестерни дарый эдериниң талазы-биле Д. Б. Кара-Салдың аазаашкыннарын комитет хүлээп алган.

БӨЛҮК ДАРГАЗЫ

Тайга кырында кылын меңги эртенги хүнге мөңгүннелип көстүп, ооң ырак эвесте чаптылган суурга кышкы соок сырыннап турган. Булуктай берген суг Күңгуртугнуң кыдында чамдык бажынар чанынче чайындылап, кылаа доңа берген чыткан.

Конторага эртежик чыылган кижилер тарап, чамдыызы дошче шуужупканнар. Оларның аразында шилгедек дурт-сынныг, оожум базыннарлыг, алдан хар ажа берген кижиниң база ынаар бар чыткан. «Гере-Хөл» совхозтуң үндезилекчилериниң бирээзи Борис Назынович Тамаа ол болду.

— Суувус кыжын бо-ла булуктай бээр, чайындыны өскээр чайлады аксып турарывыс бо-дур—деп, ол тайылбырлаан, дошта олурткан демирже ыяшты салып олура чугаалады.—Шеф-биле бо ажылды кылбас болза хоржок-тур...

Борис Назыновичиниң сагыш салыңы чоруур үүлдери хөй. Ажыл-агыйга чээрби чеди хире чылда үргүлчү бригадирлеп, чон-биле ажылдаан. Иви, сарлык, чылгы, тудуг-даа ажылынга бригадирлеп турган. Үжен сес чыл стажтыг хоочун коммунист пенсиже үнзе-даа, совхозунуң хөгжүлдезинге салыышкынын киирбишаан. Ол төп склад эргелекчилеп, ажыл-агыйга киржип турар. Парткомнуң кежигүнү, улусчу контрольдуң кол бөлүүн сес чыл удуртуп келген.

— Бисте кол бөлүктүң бюро кежигүннеринден аңгыда улусчу контролёрлар үжен ажыг. Ферма, бригадаларда, МТМ-де алды постулар бар. Оларга даянгаш эллэн ажылды кылыладывыс—деп, ол чугаалады.

Контролёрларның чартык кезии коммунистер. Кол бөлүктүң ажылының дугайын эрткен чылын парткомга болгаш коммунистерниң ниити хуралынга дыңнаан. Контролёр коммунистерниң отчёттарын дыңнаарын практикалаарын эге организациялар секретарларынга дааскан турган. Бо чорук контролёрларның ажылын идепкейжиткен, харыысалгазын бедиткен.

Мал ажылдыг совхоз эрткен ажыл-агый чылында кужениишкиниг ажылдаан. Күрүнеге сүт садарының планын хуусаа бетинде күүсеткен. Амгы үеде эзт-дүк бүдүрерин көвүдедири, продукцияның шынарын бедидери чугула айтыыг болуп турар. Ооң эң чугула курлавыры — чайлагларда, бедик дагларда одарларны чөп ажыглаары, мал чеминиң курлавырын тургузуп, ону хумагалыг чарыгдаары. Совхозта улусчу контроль бөлүү ол айтыырыгларны доктаамал хайгааралга алган.

Совхозтуң иви бригадазында ажыл ындыг-ла кончуг эки эвес чоруп турган. Контролёрлар ивижиларге удаадараа баргылааш, четпестерни илереткен. Кышкы үеде ивилерни организас чок тургузуп, ажыл-агыйжы эвес болганындан 84 баш иви ис чок читкен, 42 иви өлгени илерээн. Иви кадарчылары Буярай Сарыг-оол үжен дөрт, Кол Сарыг-оол үжен ийи башты чидирген болган. Ол дугайын дирекцияга дыңнаткаш, үстүнде малчыннарга төледир деп шиитпирлээн. Ол ышкаш совхозтуң алдан ажыг ажылчын чарыларын улус хууда аңнап мунуп күүзүнүн хайгыылчылар тодараткаш, ооң хөлезинин төледир дугайында айтыырыгны тургускан.

Кыштаглаашкынга белеткелди хынап тура, Каргының Баян-Кол деп черде үш чүс ажыг хойнуң төрүүр үеде турар кажаазы белен эвес, кылын, доң көрженнир болганын контролёрлар дирекцияга дыңнадып, чогуур хемчег алыры-биле айтыырыгны тургускан.

Контролёрлар социалистиг өнчүүнү камгалаар, курлавырларны чөп ажыглаар, камналгалыг, хумагалыг чорук талазы-биле өске-даа рейд, хыналдаларны кылып, четпестерни чайладырынга совхоз дирекциязынга, парткомга идепкейлиг дузалажып турар. Эрткен чылдың ийиги чартыында дөрт хыналданың түңнелдерин бөлүктүң, үш хыналданың материалдарын күш-ажылчы коллективтерге сайгарган. Четпестерни болдургак бурулуг чамдык кижилер бөлүктүң хуралынга дыңнадыглар кылып, ону чайладырын аазаан.

Бо хүннерде совхозта кыштаглаашкын хур-чаагай эртип, мал оолдаашкыны тулуктээн. Малчыннар чаа социалистиг хүлээлгелерни ап, ону күүседириниң арга-курлавырларын ажыглап турар. Бо бүгү ажылдар хоочун коммунист Борис Назынович Тамаа болгаш өске-даа хайгыылчыларның кичээнгейинде.

В. МААДЫР.
Кызыл район.

БО АРЫНДА:

⊙ Механизацияны чөп ажыглаар

⊙ Мал бажы чүге кудулааныл

⊙ Бөлүк даргазы — Борис Тамаа дугайында

⊙ Тускай дыңнадыглар

⊙ Акша шингээткеш...

Кызылдың «Тудуг кезектери» комбинатта улусчу контроль бөлүүнүң кежигүннери бүдүрүлгениң ажылында четпестерни илереднр, тудуг кезектери кылыр чиг-эттиг чарыгдалын, ооң кадагалалын, машина-техниканың ажыглалын, ажылчыннар күш-ажылдың сагылга-чурумун сагыш турарының талазы-биле рейдилерни болгаш хыналдаларны доктаамал чорудуп келгеннер. Ооң түңнелинде чамдык бригадаларда ажылдың бүдүрүкчүлүү бедип, планныг онаалдалар күүселдези экижип турар апарган.

Комбинаттың күш-ажыл болгаш шалың килдизиниң улуг инженери Надежда Александровна Помазкина ында улусчу контроль бөлүүнүң дуржулгалыг кежигүннериниң бирээзи. Ол чеди чыл улаштыр хөй-нинти хүлээлгезин ак сеткилдиг күүседип келген.

ЧУРУКТА: комбинатта улусчу контроль бөлүүнүң кежигүннери (солагай таладан) Н. А. Помазкина-биле электри слесары В. Ф. Тутачиков олар ыяш болбаазырадыр цехте ажылчыннарның ажылдаар графигин хынап турары.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

АКША «ТЫВЫКЧЫЛАРЫ»

● *Фельетон* ●

Чамдык кижилерге хөй акша херек. Эмин эрттир хөй. Аъш-чемге, арага-дарыга «эштип» чыдар, эстепти он-даа машина угбас кылдыр доп-дораан садып алыр акша херек. Ону кайыын алырыл, ындыг улуг шалыңныг чер база тывылбас.

Өвүр районнуң орук-септелге-тудуг участогунуң ажылдакчызы А. Кончук дээрзи «артык» акша хереглей берген. Ону кайыын алырыл? Ооң ол айтыырыгны шын сеткили-биле салып турарын билбээн өөрү оюнбаштак-биле «Ындыг акша банкыда-ла болгай» деп харыылааннар. Шаг-шагдан бээр нептереп келген, кымныңдаа херекке албазы, дөгейленген чугаа-дыр ийин ол. Ынчалза-даа ол сөстерден А. Кончуктуң сагыжынга бир бодал кирип келген. Банкыда угбазы Ч. Монгуш бар болгай. Ол ооң эргелекчизи, дарга кижи-дир. Хамык акшаның бажын ол билбес чүве бе.

Кончук биле Монгуш эллэн үр сүмелешкеннер. Банкыда акша хөй-даа болза, өөнде чыдар чүве дег анаа албас-ла болгай, саазын-саавыр, бижик-документ турар.

— Алыс арга-хоргалыг-ла болгай сен, боданып-ла көр, угбай— деп, Кончук күдүк базып дилээн.

— Далашпа, ол айыылдыг херек-тир, акша-биле холбашкан «операцияны» овааырымчалыг кылыр чоор — деп, Монгуш таваар сургаан.

Удавааанда орук-тудуг-септелге участогунуң адынга 1453 рубль банкыдан шилчип келген. Ону алыры ам белен, база-ла саазын херек. Ында үүү боор, кылдыымаан ажылдарны кылган кылдыр бижээш, демги түңнү кызыл-кызыл, көк-көк хевээртирзин үндүрүп алган. Александр Кончук «буянныг» утбазының холун, ол «нарын ажылдың» соонда, куруглатпаан, күш-ажылы дээш «төлевирни» берген деп сураг база бар...

Бистиң чуртувуста дакпырлап ажылдаарын кайдадаа чөпшээреп турар. Хамааты Күрепаа Чымба дээрзи Өвүр районда № 6 КМК-ның хандырылга килдизинге дакпырлап ажылдаксай берген, ынчалза-даа, аңаа боду дакпырлавайн, шалы[illegible] чартыын харамнангаш, [illegible]ли болур Алексей Тойбуну «ажылдадып» каан. Алексей Тойбу хандырыкчы болуп ажылдаа-ла эргекке ораам чүве кылбаан, ол хирезинде ооң адынга акшаны Күрепаа Чымба бир чыл дургузунда ап келген. 2075 рубльди ол ынчаар «дакпырлап» алган.

Ол-ла КМК-ның механиги Маадыр Ондар база дакпырлап ажылдаксай берген. Ынчалза-даа механик кижи бүдүн ажыл хүнүнде чай тывар эвес бодунуң кол харыылаан участогунга-ла өй. А артык акша алыксаары медээжок. Ол үр боданмаан. Мехколонага бир тракторист керек апарганын билип кааш, билдириишкин бижип алган. Тракториске хүлээп алырын дилээн билдириишкин. Механик тракторист болуксай бергени ол бе? Чо-ок. Ооң бижээн билдириишкининиң адаанга Маадыр Ондар эвес, Алексей Ондар деп ат салдына берген.

«Ында база кижи кайгаар үүү боор, дуңмазының орнунга билдириишкин-не бижиди ыйнаан» дижирицер чадавас. А шалыңы үнген хүнде тракторист Алексей Ондарның акшазы ведомостыга көстүп кээр, ону Маадыр Ондар ап алыр. А ындыг тракторист-даа ук бүдүрүлгеде чок, ону кым-даа танывас. Шак ынчаар күрүнеден 1085 рубль Алексей Ондарның адынга үнген, Маадыр Ондарының карманынче кирген.

Элдеп-ле КМК ол «Коммунизмче орук» совхозка ол организация 3—4 чыл мурнунда клуб тудуп эгелээн. Ол ам-даа доозулбаан. Аңаа 42 муң рубльдиң ажылын кылган. Уламчылаар дээрге, акша чок. Адыр, чок дээрге кайын боор, үстүнде түңден аңгыда 105 муң рубль меге немей бижидилгениң «дузазы»-биле «чарыгдаттына» берген үүве-дир ийин. Ынчангаш ол тудутга көрдүнген акша төнген, а ханалардан өске клубтуң тудуу бедивээн. «Ак-Чыраа» совхозта уруглар садигииниң тудуунга база 17 муң рубль меге немей бижидилгени ол-ла КМК болдурган.

Чоокта чаа районга чурукчулар хенертен көвүдеп келген. Өвүрнүң коммунал ажыл-агый бүдүрүлге эргелелинге Чадааанадан Алексей Маадыр-оол деп «чурукчу» беш эштиг келгеш, кудумчуларга янзы-бүрү плакат аймаа чураан. Ооң утка-шынары, күүселдези чер албасдаа болза, ол ажылдар дээш 3500 рубльди төлээн. Херек кырында кылдынган ажылдар база ол хире түңге четпес болганы сөөлүнде илерээн. А ол келген аалчыларда диплом-даа, шынзылга-даа чок—тоянчы «чурукчулар» болган. Сельхозтехкүркомнуң Өвүрде каттыжыышкынынга келген «чурукчулар» боттары расценка тургускаш, 1400 рубльди алгаш барган.

Бир чүс метр хире коолайны чер иштинге хөөп каарга, төлевири 1250 рубль болур дээрзин билир кижи ховар боор. Бир эвес ынчаар «ажылдап алыксаар» болзуңарза, Өвүрнүң культура килдизинге чеде берингер. Эрткен чылын Николай Шагарның хөмген хөолайларының өртээ ол-дур. Ол хоолайлап суг акпас-даа болза, ажырбас. Культура килдизи ону дөмей-ле ажыглавайн турар.

— Үстүнде ады кирген «маадырлар» агаардан бадып келген ол акшазын ажыглап, күрүненик өнчү-хөреңгизин кара туразы-биле шиңгээдип алгаш, сагыш амыр олурар деп бодаар силер бе? Чок. Оларның үүлгедиин районнуң хайгыылчылары илередип тыпкан. Күрүне кармаындан чаңгыс-даа көпеек соора тудар болза дөмей-ле илерей бээр деп үүвени олар бадыткаан. Алыскак-чиксек кижилерни арын-нүүрү база дөмей-ле шиидер, ол дег кадыг, ол дег чөптүг, ол дег чидиг шииткел кайда-даа чок.

М. МОНГУШ.

КОМИТЕТТЕРДЕ

ТУРАН

Туран хоорайда үлетпүр бүдүрүлгелер ажыл шагын кайы хире чөп ажыглап турарыл? Бии-Хем районнуң улусчу контроль комитединиң активи бо талазы-биле хыналданы чоруткан.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң «Күш-ажылдың социалистиг сагылга-чурумун быжыглаарын күштелдирер дугайында» доктаалын хоорайда бүдүрүлгелер коллективтери амыдыралга боттандырып, тускай хемчеглерни ап чорудуп турза-даа, чамдык четпестерниң бары илерээн.

Бүдүрүлгеде ажыл шагының үчёдун табель ёзугаар чорудуп, ооң түңнелдерин ай төнчүзүнде үндүрери чурумчаан. Ынчалза-даа ажылдан озалдаашкыннарның үчёдун тургуспайн, озалдаашкыннарны тускай журналга даңзылавайн турар. Бүдүрүлгелерде ажыл шагы үзер чоруктар читпээн. Эрткен чылын ыяш белеткээр пунктуга 478 кижи-хүнү, сельхозтехника салбырынга — 190, райүлетпүр комбинадынга — 109, хлеб заводунга—141, ыяш ажылагый черинге—217 кижи-хүнү үстүнген болуп турар. Ооң үржуундан ол бүдүрүлгелер 32 муң ажыг рубльдиң продукциязын бүдүрбейн баргылаан.

Баштаар черниң чөпшээрели-биле ажылче үнмес чоруктар читпээн. Ындыг шөлээлерни чүгле Сельхозтехника салбыры ээлчеглиг шөлээ хонуктарының күсели-биле берип турар.

Күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар талазы-биле ажыл хлеб заводунда эң-не кошкак. Ында күш-ажыл талазы-биле статотчёттар ажыл шагының эге документилери-биле дүүшпейн турар. Табельдерни долдурарда хөй эдиглер кылыр, саннарны салбайн турарындан заводта ажыл шагының чидириглери шын көргүстүнмейн келген.

Бүдүрүлгелерде эш хуузунуң судтары, профилактика, бүдүрүлге бригадаларының чөвүлелери, ажылчыннар хуралдары күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар талазы-биле ажылды чогуур деңнелге чоруттайн турары илерээн.

Хыналда чоруткан бүдүрүлгелериниң удуртукчуларының илерээн четпестерин чайладыр талазы-биле медеглелин районнуң улусчу контроль комитеди кичээнгейге алган.

ЧАДААН

Чадааанаың үлетпүр комбинады эрткен чылын продукция бүдүрер болгаш садар планын күүсеткен-даа болза, бүдүрүп үндүрер ужуурлуг продукциязының чамдыызын бүдүрбээн. Комбинат он янзы продукция бүдүрер тургаш, чүгле 7 хевирни бүдүрген.

План күүселдези колдуу дилиг материалдары болгаш бажың ыяжы белеткээриниң күсели-биле чедип алдынган, а чоннуң калбак хереглел бараанларын болгаш мебель аймаан кылыын эвээжеткен. Чижээ, өг ыяжын белеткээриниң планы ыракта күүсеттинмээн, столдарны, өске-даа мебель аймаан чедир бүдүрбээн.

Комбинаттың бүдүрүп турары калбак хереглел бараанларының шынары куду. Бичин хемчээлдиг стол, сандай кылыгларының 20 хуузу холуттунган. Өг ынааларын кидис угбас чыгыы чиңге, ээлгир материалдардан кылын турар.

Бүдүрүлгеде таарымчалыг байдалдар чогуидан, ажылчыннарның мергежилиниң чавызындан кылган ажылының шынары куду дээрзи хыналдадан тодараан. Мебельди будуп, кургадыр цех соок болгаш шык, ынчангаш продукцияның даштыкы хевири баксырап турар. Мебель цегинде 17 ажылчындан үүгле ийи кижи 5-ки разрядтыг. Ажылчыннарның мергежилин бедидериниң хемчеглерни ап турары кошкак.

Комбинаттың ажылында четпестерни районнуң улусчу контроль комитеди сайгарып көрген. Продукцияның ассортиментизин чедип бүдүрбээни, шынарын кудулатканы дээш ооң директору К. М. Ак-кыска комитет доңгулда берген болгаш ол четпестерни бо чылдың бирги чартыында чайладырын дааскан.

САМАГАЛДАЙ

«Чодураа» совхозта кывар-чаар материалдарны, электри энергиязын камналга чокка чарыгдап турарының дугайында айтыырыгны Тес-Хем районнуң улусчу контроль комитединге чугаалашкан. Совхозтуң дирекциязы, инженер-техниктиг ажылдакчылары партияның болгаш чазактың ол талазы-биле айтыышкыннарын херек кырында күүсеттейн, учёт-отчётту шыңгыы тургуспайн келген. Нефть продуктулар болгаш электри энергиязының доктааттынган лимидин удуртулга болдурбайн, оларны чарыгдаарының нормаларын сагывайн турар. Ооң түңнелинде эрткен чылдың үүгле он айларының иштинде безин 70,5 тонна бензинни, 28 тонна солярканы ажыр чарыгдаан.

Ажыр чарыгдаан электри энергиязын санаары безин берге. Совхозта бар чээрби үш трансформаторнуң үүгле ийизинде санакчылыг. Өскелериниң каш киловатт-шак берип турарын кым-даа билбес. Ол дугайында отчётту бухгалтерия кымдан-даа албайн, негевейн келген. Электри хандырар организация-биле трансформаторларының ортумак күжүн барымдаалап санажып алыр. Совхозтуң электри четкизинден хандыртынар өске организациялардан кандыг-даа төлевир негевестер.

Комитет үстүнде четпестерни шыңгыы сайгарып, совхозтуң кол инженери А. Б. Оюнга шыңгыы доңгулда хүлээткен, директор К. С-Б. Арапчорну сагындырган.

РОССИЯ ШАҢНАЛЫНЫҢ ЛАУРЕАТТАРЫ

Ленинград. Чукча чогаалчы Юрий Рытхэунуң (чуруқта) ады Совет Эвилелинде болгаш даштыкы чурттарда эки билдингир. Аңчы кижиниң ол оглу Ленинградтың А. А. Жданов аттыг күрүне университедин дооскан. Ооң чогаадыкчы оруу орус авторларның чогаалдарын чукча дылче очулдурарындан эгелээн. Ооң соонда боду база бижип эгелээн. Совет эрге-чагырганың чылдарында чукчаларның амыдыралынга, салым-чолунга чаагай чаартылгаларның дугайында ол бодунуң чогаалдарынга тодаргай чырыткан. Ук чогаалдар Соңгу чүкте бичин улустуң чаа амыдыралының төөгү бижимели болган. Амыдыралдың чаа социал тургузуунче, амгы үениң культуразынче чукчаларның шилчээни дүрүм ёзугаар болган дзюрэзин Рытхэу бадыткан көргүзүп турар. Юрий Рытхэунуң чогаалдарын даштыкы чурттарның хөй дылдарынга парлаан. Даштыкы парлалганың үнелелин ёзугаар алырга, Соңгу чүктүң биче улустарының шапкын хөгжүлдезин ук чогаалдар чайыннанчак кылдыр көргүзүп, хереченлеп турар.

Чогаалчы Юрий Рытхэунуң «Мөңгеде доң чыдар чер» деп романы дээш РСФСР-ниң 1983 чылда Күрүне шаңналын аңаа тывыскан.

Ю. БЕЛИНСКИИНИҢ фотозу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

БИРГИ ЧАДАДА

КЫШКЫ СПАРТАКИАДА — Совет Тыва 40

Профессионал-техник т и г өөредилге системазында ажылдакчыларның болгаш сургуулдарның аразынга күш - культураны болгаш спортту сайзырадыры, ажылчын аңгының аныяк салгалын күш-ажылга дадыктырып, кадыын быжыглаары «Трудовые резервы» спорт ниитилелиниң кол сорулгаларының биразээн.

СЭКП обкомунуң V пленумунуң шиитпирлерин база Совет Тываның 40 чыл оюнга уткуштур спорттуң кышкы болгаш чайгы хевирлеринге республика спартакиадазын эрттирер дугайында партия обкомунуң бюрозунуң доктаалын бистиң «Трудовые резервы» спорт ниитилелиниң ажылдакчылары, профессионал-техниктиг училищелерниң сургуулдары, башкылары амыдыралга боттандырар дээш аңаа идепкейлии-биле киржип турар.

Хаакка маңнаары, конькилээри, мячилиг хоккей ойнаары, болгаш биатлон — профтехучилищелерге эртер кышкы спартакиаданың программазында кирген.

Спартакиаданың бирги чадазы — профтехучилищелерде өөредилге бөлүктериниң аразынга доозулган. Аңаа Кызылдың № 1, 4, Балгазында № 2, Ак-Довуракта № 3 база Ак-Туругда № 7 болгаш Шагаан-Арыгда № 8 профтехучилищелериниң сургуулдары идепкейлиг киришкен, аныяк спортчуларның хөй кезии ГТО-ниуң нормативтерин күүсеткилээн. Кызылдың № 1, 4 профтехучилищелериниң тиилекчи бөлүктери кышкы дыштанылгазын «Тайга» хаак баазазынга эрттирип, моон ыңайгы спортчу маргылдааларга шыңгыы белеткенип, мергежилин бедиткеннер. Күш-культура башкызы Александр Арчимаев, Екатерина Чуруто болгаш Александр Монгуш олар ол белеткел-үнүүшкүнү багай эвес организастап, тывынгыр чоруун көргүскеннер. Ак-Довуракты профтехучилищезиниң директору И. К. Кустов база-ла идепкейлиг спорт организакчыларының биразээн.

Спартакиаданың ийиги чадазы февральда профтехучилищелер аразынга эртер. Аңаа белеткел үргүлчүлеп турар.

Эрткен чылда «Трудовые резервы» спорт ниитилелиниң коллективтеринден 1338 сургуул ГТО комплекизиниң нормативтерин күүсеткен. Ол дээрге сургуулдарның 60 хуузу болуп турар. А доозукчуларның 92 хуузу ГТО-нуң хөрек демдээниң эдилекчилери, 53 хуузу спорттуң кандыг-бир хевирингге разрядтарны дужааган. Оларның аразындан № 4 профтехучилищениң доозукчузу Иван Чөмбүрүк хаакка маңнаарынга ССРЭ-ниң спорт мастеринге кандидат атты чедип ап, республикадан дашкаар улуг маргылдааларга чаңгыс эвес удаа киришкен. Мөңгүн-оол Чула, Баир Оюн олар хостуг хүрешке база-ла спорт мастериниң кандидаттары апарганнар. А чоокта чаа бистиң спорт ниитилеливистиң аныяк мөгези Мерген Чыдым хостуг хүрешке РСФСР-ниң бирги чери дээш болган маргылдаага эки киришкеш, 52 килограмм деңзилиг мөгелериниң аразынга чемпион болган.

Бо хүннерде республиканың профтехучилищелериндe спорттуң волейбол, баскетбол, хостуг хүреш, стол теннизи, хаак дээн ышкаш сайзырап бар чыдар хевирлеринде 62 секциялар ажылдап, ында 1467 сургуулдар хаара туттунган. Ол дээрге профтехөөредилге системазында бүгү сургуулдарның 60 хуузу болуп турар. Ооңбиле чергелештир аныяк спортчуларның мергежили өзүп, республикадан дашкаар маргылдааларга киржип турар апарган. Чижээлээрге, хостуг хүрешке аныяктар аразынга ССРЭ-ниң бирги чери дээш Таллин хоорайга болур маргылдаага Мөңгүн-оол Ондар (ХПТУ-4) биле Мерген Чыдым (ХПТУ-3, Ак-Довурак) олар база Василий Хураган Тбилиссиге болур делегей маргылдаазынга удавас киржириңге белеткенип турар.

«Трудовые резервы» спорт ниитилели эрткен чылда ниитизи-биле ССРЭ-ниң 1 спорт мастерин, спорт мастеринге 7 кандидаттарны, 14 бирги разрядчыларны болгаш массалыг разрядтарның 800 хире спортчуларын белеткеп үндүрген. Ол планда көрдүгениниң аңгыр.

Ук ниитилелде күш-культура болгаш спорт ажылдарында чамдык чедип алдынган түүлдер бар-даа болза, четпестер, долузу-биле ажыглаттынмайн турар курлавырлар ам-даа бар.

Дөрт профтехучилищелериниң спорт залдары чок болган ужурундан кышкы үеде спорттуң чамдык массалыг хевирлеринге маргылдаалар эрттирип, белеткел чорудар аргазы чок. Ылаңгыя № 11 училищеде спорт ажылдары чавыс байдалда туруп турар. Кызылдың № 1 профтехучилищезиниң подвалын хүреш база стол теннизиниң залдары кылдыр дерээн-даа болза, ында спорт дериг-херектери, материал-техниктиг база ам-даа чедишпес болуп артпышаан. Бар арганларны ажыглап, ол четпестерни дарый эдерин үе негеп келген.

ССРЭ-ниң Профессионал-техниктиг өөредилге талазы-биле күрүне комитединиң профессионал-тех н и к т и г өөредилге черлериниң сургуулдарының күш-дамыр кижизидилгезин экижидер талазы-биле немелде хемчеглер дугайында шиитпиринде өөредилге чылында кичээлдерден дашкаар үелерде профтехучилищелерде бүгү сургуулдарның аразынга кадыкшыл болгаш спорт хүннерин, массалыг турисчи походтарны, училищелер болгаш общежитиелер аразынга маргылдааларны эрттирери көрдүнген.

1983-84 өөредилге чылында профессионал-техниктиг училищелериниң доозукчулары күш-культурага күрүне шылгалдаларын бир-ле дугаар дужаарлар. Аңаа шыңгыы белеткенири — база бир чугула айтырыг.

С. ООРЖАК.

«Трудовые резервы» спорт ниитилелиниң даргазы.

АДАЗЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

Ол бичин уруг ийи харлыг тура-ла бажыңында скрипканы сонуургаары эскертине берген. Ми Хьонг ам «өзе» берген — 4 харлапкан. Ол Вьетнамның найысылалы Ханойда чурттап турар. Дөрт харлыг музыкант сураглыг композиторларның чогаалдарын безин күүседип турар апарган дивес силер бе!

Уругнуң баштайгы башкызы — ооң ачазы. Ол Ханойнуң киностудиязында бирги скрипкада ойнап турар.

«Советская Россия» солундан.

ГИТАРИСТ–РОБОТ

Япон инженер Сатору Нагасима аңаа эвес роботту кылган. Ук робот алды хылдыг гитарага ойнап билир. Роботту чогааткан кижи аңаа резина салааларны, ооң туржук салаалар бажынга пластикадан кылган дыргактарны безин тудуштурган. Робот хөй янзы үннерни үндүрүп, нарын аялгаларны күүсетсин дээш, Нагасима аңаа 90 салааны база немей кылып берген. Ооң ачызында инженериниң бо машинаны мергежилдиг музыкантылар безин ойнаары нарын үннерни күүседип турар.

ЧЕРИМ ҮНҮ

Черим үнүн дыңнап тур мен:
Килең-кылыы кыптыккан тур.
Кинчи-бекти дөгээннерни
Кичээндирип, томаартып тур.
Черим ырын дыңнап тур мен:
Сергек, күштүү сүрлүг-ледир.
Өлүм өртүн оштаанларга
Өткүт сөзү чаңнык бооп тур.
Черим эргий көрүп тур мен:
Сезик долган дүймеп туру.
Бембүрээннің салымы дээш,
Бөдүүн чөннар туржуп турлар.
—Даарта, бөгүн, кажанда-даа,
Тайбың болгаш найырал! —дээн,
Кырган, чалыы, не, чаштар
Кыйгы, чагыы диңмиреп тур!

Чүлдүм ЧАП.

ТААЛАЛ БОЛГАН

Өртемчейге чурттазын дээш,
Өпейлиимден өстүрүп каан.
Кавайымдан холун салбас
Хайыралыг мээң авам.
Өзеримге, чурттаарымга
Үүлемге үлегер бооп,
Өөрүшкүнү, муңгаралды
Үлежип кээр ынак авам.
Чиведнешкен сылдыстарны
Чинчилештир дизип алгаш,
Хүндүткелдиг авам сеңээ
Хүнүң-даа бол тудуксаар мен.

М. МАДОН.

ОЗАЛДААН РЕЙС

Москва. Домодедово аэропорттуң электроннуг таблозунче көрүп олурумда, ында чырып турар шак 23 деп санны көргүзе берди. А Кызыл рейзиниң дугайында биеэ хевээр: чаңгыс-даа сөс чок.

Залдар долдур манаан кижи. Чамдыктар сандайларга олура удаан, чамдыызы аңаа-ла эзеп, таблоларже кайгангылап олургулаар. «Ам он беш минута хире болгаш бирээни дыңнадыр боорлар»—деп сандайга эштештир олура чоруй, идегеп бодандым. Оон Кызылче ужар улус аразында чаражы аажок чылыг курткалыг, узун, шилгедек дурт-сынныг, дыдырашсымаар кара баштыг, тыва-ла кижи болгу дег, аныяк эрни сонуургап, эдерти кайгап олур мен. Ол соңга баарынга тура, даштын халдып кээп, дедир чоруп турган таксилерже-даа, карааңы дээрлеп оттары чиведнежип ужуп эртип турган самолёттарже-даа көрүп, шимчеш дивейн, бодамчалыг тур. Сактырымга ооң дугдуйген кадыр хавааның адаанда карактары элдептиг кылаш кыннып турган-даа ышкаш. Бир бодаарга ону сураглаан кижиниң кээринден дезип, сеткили хөлзеп турган-даа ышкаш.

Танывазым орукташ эрбиле таныжып алыксаарым аажок. Анаа-ла кылаштап чеде бээр дээрге база эпчок... Чаяаны көрген, ол боду-ла мени эскерип кааш, бичежек чемоданын ал салла, чанымга кылаштап келди, ынчан ону тыва кижи боор деп эскердим. Мендилештивис. Дужааштыр хос олутка олуруп алгаш:

— Че, чүү дугайты чораан?—деп, хүлүмзүрүп айтырды.

— Чаа, бо-ла. Ажыл аайы-биле командировкалап чордум—деп, база-ла чазык харыыладым.— А силер?

— Мен бе?— дээш, ол сербээдексеп кезек олур.— Анаа мында өөренип турар кижи-дир мен ийин... Хм... Хм.

— Кайда?— деп, сиңниктим.

— Аа... Демги ол... академияда... Сөөлгү курста... Харын уруум, бичин уруум сылданы берген, шөлээ дилеп алгаш, чанып бар чыдарым ол ышкажыл. Кандыг ирги багай уруум? — деп, улуг тынып, шагжок чугааланды.

— Ындыг-дыр... Сөөлгү курста. Удавас доозар амыраан-дыр силер, а сылдантан чок, эрги тонун сөөртүүшаан. Ургуларым база орта, ойлуктуг хеви чок. Бүгү назыда өөренип келген кижидир мен: холга акшаден чүве барык тудуп чорбаан... Келир чылдан бээр шуудап, сегинир ыйнаан бис. Дузалажыптар улузувус-даа чок. Төрелдер бар-даа болза, чөгенчиг чүвелер-дир ийин.

Хенертен сырбаш дидивис: «Агаар-бойдустуң байдалының баксырааны-биле холбаштыр — Москва—Кызыл аразының 161 дугаар рейзинин эртенгинің 2 шак 30 минутага чедир соңгаарлаткан» — деп, дикторнуң шедиргеленчек үнү Домодедовонуң залдарынга чаңгыланы берди. Ол-ла дораан таблога «161-ги рейси соңгаарлаткан» деп дыңнадыг көстү хонуп келди.

Чанымда эжим: «Чүге! — дээш, олудундан тура халыды. Таптыг-ла ол өйде дужувуста соңга баарынга сарыг өңнүг «Жигули» халдып келгеш, тура дүштү. Оон алдын сарыг чаштыг, улуг-ла ак-көк карактарлыг, мөге-шыырак мага-боттуг, шевергин кеттинген аныяк уруг эшкедеп үне халыды. Залче кире маңнап кел сала, ол-бо көрзүнгеш, бисче углуг далажыпты. Кыстың хөрээ дапкыш-дапкыш доңдаңнады.

— Ол канчаарың ол, күжүрүм, чугаалап кагбайн?— деп, тыныжын тыртып чадап, уруг чанымда хөлүе берген орган эжимче чугаалай-дыр. — Сени чоруптар боор деп чүрээм эндеведи... Харын-даа эжиң Вася Луков душ бооп кире дүштү. Чоруулу че! Тенивейн көр!

Чанымда эжим инек-сокпа дег шагжок туруп кээп, чемоданын-даа албайн, үшер эжикче элейтипти. Демги кыс меңээ: «Буруудашайн көрүңер!» деп, ээлдек чугаалааш, чемоданны боду алгаш, эрниң соонче далажыпты:

— Ма, дүлгүүрнү тут. Машинаны ам сен мунар сен. Мен туруптум. Сээндаа чөгенчиини ынчаш... А бо садып алган чүвелериңерни почтадан чорудуптар бис. Авам база сени читкен дээш дыка дүвүреп, телефоннар турду. Эрти мээң чайым чок: лабораторияга хүнзээр мен. Максимканы садиктен кежээ бодуң ап аар сен, аъш-чемден база садар сен...

...Самолёдувус орук ара Свердловскиге, Абаканга база саадап чорааш, Кызылга эртен ужуп келди. Чырык ымир. Пассажирлер автобус доктаар черже шуужуп-ла кагдывыс. Канчангаш-ла көөрүмге, херимден ырак эвесте эргижирей берген норка кежи моюндурук-туг ногаан тоннуг, артып каап сарыг бөрттүг, шепкен кара идиктерлиг аныяк херээжен кижи эрткен кижилерже имиргей карактарыбиле кайганып-ла тур. Чүрээм ажыыл диген. «Ол-дур аа!»—деп, иштимде бодандым. Ооң чанында чолдак чеңнег көк тоннуг, төгерик, кортуксумаар карактарлыг, чеди хар үеинде, арган уруг чаа тудугже кайгап тур.

Улус шупту эрткен. Автобус база халдып келди. Нешкилерже бүдүү карак уштап көрүп-ле тур мен. Авазы улуг тынгаш, уруунче: «Орта тур, кандаай кижи сен!»—деп, анаа-ла турган уруун чаңчады. Оон автобусче далажыпты.

— Ачаң келбээни ол-дур. Мегечи чүве. Кеззэ-назыда бисти мегелээринге өй — деп, ава химрепип чор.

— Ачам чүге келбээни ол, авай?—деп, уруу дызылай-дыр.

Автобус шимчеп үнүптү. Ава мени эскерип кааш, чанымче чедип келди. Оон эпчоксуна аарак, хөлзеп, айтыра-дыр.

— Силер база Москвадан келдиңер бе?

— Ийе — дидим.

— Ынчаарга... аэропортка, канчап билир, бир ындыг узун кижи көрдүңер бе?

— Чок. Ындыг кижи көрбедим — деп кагдым. Ие кижи шупту чүвени бодап билген хире.

— Бичин уруувус, Салбакайывыс аараан.

— Ур болган бе?

— Он ажыг хонуп тур.

— Урууңар сегий бээр. Ачаңар база чедип кээр боор—деп, мен хейде-ле оларның сагыжын чазап кагдым.

«Кижилер! Бот-боттарыңарны камнап, кээргеп чоруп көрүңерем» деп, хөңнүм баксырап боданмышаан, долгандыр улусче көөрүнге өй болдум.

И. ИРГИТ.

Болган таварылга

мас уруг кайда боор, сегий бээр оң—деп, ону оожуктурдум.

— Ийе-ийе...— дээш, ол боданы хона берди. Оон эргим, чылыг кылдыр хүлүмзүрээш,— Улуг уруум мени дөзээн. Карактары мээнии ышкаш. Дыка оожум, топтуг-томаанныг, кээргенчиг кижи боор. «Ачаай» дээш хойнумга олурупкаш, чуваан чуруктарын көргүзер... А бичин кижим дыка чаптанчыг. Эртенден кежээге чедир «ля-ля-ля» деп-ле ырлап-шоорлап, самнап келир. Ол черле артист кижи болур болгай аан... Мээң ийи кызым дег чараш, чаптанчыг төлдер кайда боор!

— Кандыг-даа кижиге төлүнден артык эргим чүве кайдал, кара баарның чамдыы-дыр—деп, аңаа улаштым.

— А кадайым-биле чаңгыс-даа бактажып көрбээн бис. Ол чүү дей-дир— ооң аайында мен. Ооң арай-ла чаңы берге кижи—дээш, улуг тынды.

— Кадайлар черле ыңдыг боор, дуңмам. Маргышпаска эки, шугулдадып болбас — деп чазамыктадым.

Ийилээ табложе хая көрүндүвүс. Чүве сураг. Ыыт чок кезек олурдувус.

— Силер чүнү ажылдап турар силер, акым?— деп, ол айтыра-дыр.

— Журналист кижи мен. Солун черинде ажылдап турар.

— Аа. Ындыг-дыр. Эки профессия-дыр...

— Бергези-ле...— деп ол чугааны үргүлчүлээр бодадым. Ынчалза-даа кижим бодунуң темазынче тыртылып кире берди.

— Уруглар авазы кышкы

ЧАРЛАЛ

Тыва АССР-ниң Сельхозтехкүркомнуң өөредилге-курс комбинады дараазында мергежилдерге өөренирин күзээн кижилерни чалап турар: «машина-биле инек саар оператор», өөредилге февраль 4-те эгелээр; «токарь» болгаш «көдээге электрижидилгениң монтёру» — өөредилге февраль 10-да эгелээр; «Т-150К» тракторга ажылдаар тракторист»— өөредилге февраль 6-да эгелээр.

Өөренири-биле 18 хардан улуг назылыг кижилерни хүлээп алыр. Өөренип кирерде херек документилер: учёттан ушта бижээнин айыткан паспорт, шериг биледи, өөренири-биле чоруткан черинің бижии, 3х4 см хемчээлдиг 3 фото-чурук.

Комбинаттың турар чери: Кызыл хоорай, Магистральная кудумчузунда № 1 «в» бажың.

Тыванын күрүне филармониязы

ФЕВРАЛЬ 3-ТЕ КИЕВТИҢ КАМЕРЛИГ ОРКЕСТРИНИҢ КОНЦЕРТИ хөгжүм-шии театрынга болур. Уран чүүл удуртукчузу болгаш дирижёру—Антон Шараев.

Программада Бахтың, Гендельдиң, Вивельдиниң, Марчеллдиң, Моцарттың, Гайдның, Бортнянскийниң, Щостаковичиниң, Штогаренконуң, Станковичиниң музыка чогаалдары.

телевидение

ЯНВАРЬ 29-ТА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 —«Ye». 8.40 —Уругларга эртенги гимнастика. 8.55 —Концерт. 9.40 —«Будильник». 10.10 — «Совет Эвилелинге бараан бооп тур мен!» 11.10 —«Кадыкшыл». 11.55 — Музыкалыг дамчыдылга. 12.25 — Көдээниң шагы. 13.25 — «Музыкальный киоск». 13.55 —14.10— Чапсар. 14.10 —Совет черге ужуражылгалар. 14.25 — Ленинград чурукчуларының чуруктарының делгелгези. 14.55 — «Шуурган» деп телешин. 16.05 — «Аян-чорукчулар клуву». 17.05 — Ленинградтың болгаш Ленинград областың партия, совет организацияларының ажылчы чоннарның чагаалары болгаш саналдары-биле ажылының дуржулгазының дугайында дамчыдылга. 18.05 — Делегей панорамазы. 18.50 —Мультфильмнер. 19.15 — Уран-чечен фильм. 21.00 —«Ye». 21.35 — Делегей болгаш аныяктар. 22.10 —Футбол талазы-биле маргылдааларының допчуралы. 22.30 —Концерт. 23.05 —23.15 —Телемедээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Урал баянистериниң триозу ойнаар. 8.25 — Эртем-тайылбырлыг фильм. 8.35 — Орус чугаа. 9.05 — Документалдыг телефильмнер. 9.55 — Делегей конкурстарының лауреады С. Стадлер ойнаар. 10.40 — Н. Некрасов. Аңгы-аңгы чылдарның шулуктери. 11.25 — Спутник кинозрителя. 12.10 — «Тоолга аалдаашкын». «Маугли». 13.10 — «Дириг амытаннар амыдыралы». 14.10 — «Оттуг оруктар». Хөй сериялыг уран-чечен телефильм. 12-ги сериязы. 15.35—«Шире круг». 17.15 — Бистиң корреспондентилеривис чугаалап турлар. 17.40 — Телешин. 18.55 — «Евгений Мравинскийниң концерттеринде». 4-кү дамчыдылга — «Чайковскийниң 5-ки симфониязы». 20.00 — «Тамчыктыг удуңар, чаштар!». 20.15—Дзюдога делегей маргылдаазы. 20.50 — Документалдыг телефильм. 21.00 — «Ye». 21.35 — Уран-чечен телефильм. 22.50—00.20 —Хоккейге делегей ужуражылгазы. Финляндияның шилиндек командазы биле ССРЭ-ниң шилиндек командазы ойнаар. 2-ги болгаш 3-кү оюннар. Финляндиядан дамчыдар.

ЯНВАРЬ 30-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». 8.40 —Эртенги гимнастика. 8.55 — «Тоолга аалдаашкын». «Маугли». 9.55 — Кубань казактарының Күрүненің ниити ыры болгу. 10.55 — «Билдингир-даа болза, алдептиг». 11.55 — Телемедээлер. 12.00—14.15 —Чапсар. 14.15 — Телемедээлер. 14.35 — Документалдыг фильмнер. 15.05 — Татар АССР-ниң улустуң артизи Г. Ильясов ырлаар. 15.25— Аванның шкопазы. 16.00 — «Харыылаңар, горнистер!». 16.40 — Бүгүдеге стадион. 17.10 — Документалдыг телефильм. 18.00 — «Херектер болгаш кижилер». Кондопожскиниң целлюлоза-саазын комбинадының ажылының дуржулгазының дугайында. 18.30 — Сказ о павлово-посадском платке. 18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 —Документалдыг телефильм. 19.20 — «Хозяйка детского дома» деп уран-чечен телефильм. 1-ги сериязы. 21.00 — «Ye». 21.35 — «Хозяйка детского дома» деп телефильмниң 2-ги сериязы. 23.15—23.30 — Бөгүн делегейде.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика. 8.15 — Документалдыг фильм. 8.35 — А. С. Пушкин. «Евгений Онегин». 8 кл. 10.05 — Эртем-тайылбырлыг фильмнер. 10.35 — Төөгү. 6 класс. Ян Гус. 11.05 —Эртем болгаш амыдырал. 11.40 — Төөгү. 6 класс. Ян Гус. 12.10 —Эстетиктиг кижизидилге. Кижи болгаш материалдыг чүүлдер. 12.40 — Физика. 9 класс. Электролиз. 13.10 — Башкыга музыка кичээли. 3 класс. Үшкү дамчыдылга. Үшкү улдуунуң түңнел кичээли. 14.05 — «Меңээ быжыг точкадан берицерем». 2-ги дамчыдылга. 14.35 — Ю. Олешаның чогаадыкчы ажылы. 15.20 — Телемедээлер. 15.25—18.00 — Чапсар. 18.00 — Телемедээлер.

КЫЗЫЛДАН

18.15 — «Шыяанамның» почтазы». 18.30 — Мультфильм. 18.35 — «Өңнүктериниң маргылдаазы». ГПТУ-4-түң келир үеде тудугжулар болур сургуулдарының конкурузу. 19.15 — Телемедээлер. 19.25 — «Азияның төвү». Программада: «Совет Тываның 40 чылынга — 40 шалыпчы неделя»; «Соңгулдаларга уткуштур»; Школа реформазының дугайында төлевилелди чугаалажып тур бис; «Төтчеглекчилерни — харыысалгаже». Кызыл хоорайның прокуратуразының улуг байысаакчызы Б. И. Лищинскийниң тайылбыры: Телемедээлер. 19.55 — Чарлалдар.

МОСКВАДАН

20.00 —«Тамчыктыг удуңар, чаштар!». 20.15 —Баскетболга ССРЭ-ниң бирги чери дээш маргылдаа. Эр улус. «Жальгирис» (Каунас) — ЦСКА. 20.45 — Ф. Э. Дзержинский аттыг дивизиниң ансамблиниң концерти. 21.00 — «Ye». 21.35 — Концерт. 22.45—23.35 — «Карак чивеш дээр аразында тура дүш». Фотография мастерлериниң чогаадыкчы ажылының дугайында дамчыдылга.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

ДЫҢНАДЫГ

1984 чылдың январь 29-та, воскресеньеде, Политиктиг чырыдыышкын бажынынга делегей байдалының дугайында лекция болур.

Лекцияны РСФСР-ниң «Билиг» никтилелиниң лектору А. Ф. Бурцев номчуур.

Залче баш бурунгаар тараткан абонементилиг болгаш билеттиг кирер. Билеттерни кирер эжик аксына садар.

АГААР

Республикага шокар булуттаар, хар чагбас. Дүгагаарының температуразы 40 — 45, чамдык черлерге 30 — 35 градус соок болур. Хүндүс 31—36, чамдык черлерге 23—28 градус соок болур.

Кызылга чуга булуттаар. Дүне агаарының температуразы 43—45, хүндүс 32—34 градус соок болур.

КИНО

ЯНВАРЬ 29-ТА

«НАЙЫРАЛ»: Жёлтая роза» 9.30, 11.30, 13.30, 18.30, 21.00, «Анна Павлова» 15.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Ученик лекаря» 9.30, 12.20, 15.10, «Мультсборник» 11.00, 13.50, «Чёрный тюльпан» 16.40, 18.35, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Принц за семью морями» 10.00, «Клятвы и обещания» 11.40, 14.10 16.50, 19.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Киносборник» 11.00, «Черный тюльпан» 12.30, 14.30 16.20, 18.10, 20.00 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Я и весь класс» 14.00, «Клетка для канареек» 15.30, 18.30 шактарда.

ЯНВАРЬ 30-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Разиня» 10.00, 12.00, 14.30, 16.30, 18.40, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Избранник Великого Духа» 10.00, 11.40, 13.20, 15.00, «Черный тюльпан» 16.40, 18.30, «Пришло время любить» 20.20 шактарда.

«ВОСТОК»: «Срок давности» 15.00, 17.00, 20.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Мой ласковый и нежный зверь» 14.30, «Люби, люби, но не теряй головы» 16.40, 18.30, 20.00 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Сметрь среди айсбергов» 18.00, 20.00 шактарда.

Кызылдың туйбу заводунга ажылдаары-биле даш үүрмектээр черинің мастери, кол энергетикти, туйбу хептекчилерин, өрттедир болгаш уштур ажылчыннарны чалап турар. Туйбу өрттедип азы уштурунга 12.5 чыл ажылдаан кижилер 5 чылмурнай пенсияже үнер. Дүнеки эзлчегде ажылдаар ажылчыннарны шуптузун халас чем-биле хандырар. Чыл төнчүзүнүң түңнелдерин ёзугаар акша шаңналын тыпсыр.

Заводтуң турар чери: Кызыл хоорайның Кирпичная кудумчузу, № 1. Кадрлар килдизи, телефон № 2-11-31.

ШАГЗЫРААН АДЫГ. СЭТА-ның фотохрониказы.

Редакцияның адреси: 667000. Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу бажын № 3. Теле фоннары: Редакторнуң 2-24-63 редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-23-54, харыысалгалыг секретарының 2-23-35 секретариаттың 2-23-35 партийжи амыдырал болгаш үлетпүр килдистериниң 2-31-75 пропаганда болгаш совет тургузут килдистериниң 2-37-13, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация килдизиниң 2-20-60 культура килдизиниң 2-23-54 көдээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, корректорларының 2-27-41 бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Солун неделяда 6 катап үнер.

Чагыг № 2044.

Тыва АССР-ниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле күрүне комитединиң типографиязы. Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1; ТС — 00021.